

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Лекар у полицијској служби

Код хипнотизма

У постојање хипнотизма не може се више сумњати и ми истраживачи морамо се у главном с њим упознати. О њему су писали многи научари, као Делбрик, Форел, Берихајм, Сили, Рибо, Крафт-Ебинг итд., а и постоје многи часописи који се поглавито њиме баве као „Revue de l' Hypnotisme“ и „Zeitschrift für Hypnotisme.“

Дакле за нас је истраживаче потребно да се бар површно упознамо са суштином хипнотизма, ако смо ради да знамо кад постоји случај хипнотизма, т. ј. кад је потребно да припишемо стручњака.

Човечија личност састоји се из најмање две шаблонски дељиве сфере: из будног стања и сна.

Последње стање, сан, познато нам је. То је оно стање, када у сну, у буновности или расејаности радимо нешто друго но што мислимо. У сферу тога стања долази и хипнотизам, који је дакле најсроднији сну. Али ако хоћемо да хипнотизам доведемо у супротност са сном, онда ћемо га по Форелу означити као стање сугестибилитета. Сугестија је пак то кад једно лице другоме произведе динамичку измену у нервном систему с помоћу изазивања представа, да та измена бива или је била. Ауто-сугестија је она сугестија, коју неко лице свесно или несвесно на себи самом произведе.

Позната су четири покретача:

1. природна дејства — магнетизам, мезмеризам, слутње, визије итд.;

2. Сугестија;

3. Све соматичне теорије о периферним надражајима живчаних врхова (фиксирање погледом, глађење чела итд.)

Али у науци важи само теорија под 2. јер је науком доказано, да се хипнотизам производи стварањем представа.

Како би се то технички извело, излишно је овде расправљати. Онај ко осећа да је позван да с тим опасним стварима манипулише, наћи ће упуства готово у сваком уџбенику хипнотизма. Али најбоље ће бити да таква експериментисања остави лекару.

У хипнози разликујемо четири степена:

1. Сомноленцију, кад дотични још може отворити очи;

2. Лак сан (Hypotaxie charme), кад већ мора следовати сугестији;

3. Дубок сан, сомнабулизам с амнезијом после буђења.

Милер дели трећи степен још на један део. Тај део састоји се у томе што хипнотизована личност и по престанку хипнозе још стоји под утицајем онога, што јој је сугерирано.

Даље имамо још да разликујемо:

Менталну сугестију, код које просто мисао једне личности дејствује опредељено на другу. Већ Пероне прича, како је он наредио једној личности да свира на клавиру докле јој он у мислима не заповеди да престане. Он је стао иза ње и кад је за време свирања енергично помислио, да сад мора то лице престати да свира, оно је одједаред прекинуло свирање.

Ретроактивна халуцијанација, код које се некој личности сугерирају неки догађаји као да су се збили и у што она верује, ма да се они нису збили.

Негативна халуцијанација, код које се некоме сугерира да не постоје околности које одиста постоје (н. пр. сугерира му се, да је неко присутно лице отишло, после чега га он не види, ма да је оно још ту.)

Упитамо ли се сад, докле допире код људи моћ хипнотизовања, чућемо н. пр. од Форела, да се готово сваки душевно здрав човек може хипнотизовати. По Оберштајнеру једна трећина људи не може се хипнотизовати никако, једна трећина донекле, а једна трећина врло добро. Лијебол и Берихајм хипнотизовали су хиљаде људи, од којих се врло мало одупрло. Ветерстранд је између 3148 лица нашао само 97, које није могао хипнотизовати. Рентерген и Еден нашли су од 414 лица 395 која су била примљива. Уопште може се рећи да су 80 до 96% људи пријемљиви. Овде нису урачунати душевно болесни, који се готово никад не могу хипнотизовати.

У хипнози се могу људи довести до стања да не знају неки језик (Форел), да буду животиње или другог пола, или других година (Крафт-Ебинг); изоштре се чула и памћење (Оберштајнер); хипнотизовани познаје н. пр. по воњи сопственика неког предмета; служавка једног католичког попа може да набраја латинске и јеврејске цитате, што у будном стању није могла учинити; једна стара дама преобраћа се једна за другом у сељанку, ђенерала, мало дете и младића. Ако се хипнотизованом сугерира, да учини нешто у неком року, он ће то учинити, непрестано осећајући да га на то нагони онај, који га је

хипнотисао; ако му је пак сугерирано, да је оно што изводи његова сопствена идеја.

За нас истраживаче је хипнотизам у толико од важности, што се њиме могу починити разне злоупотребе и злочинства. Тако је један професор медицине пред својим слушаоцима узео од једне хипнотизоване даме признаницу од 6000 динара, пошто јој је сугерирао, да јој је некад позајмио ту суму. У циришком правничком друштву заклео се један хипнотизовани дечко, да му је један од присутне госпде украо торбу, а после поновног сугерирања опет се заклео да никад у свом животу није тако што казао.

Лијебол и Берихајм наводе да је сугестија проузроковала многа побољења па чак и смртне случајеве. Ствар можда изгледа невероватнија но што је. Многи војни лекари тврде да човечија воља може у приликама продужити живот; н. пр. тешко рањени одрже се у животу док не наступи какав очекивани догађај, докле н. пр. не дође сродник или пријатељ, који је зват. —

Пошто има тако јака утицаја воља на живот и умирање у нормалном стању онда, се мора и држати, да се тај утицај у приликама може и туђом вољом сугерирати. Према томе једино се и могу сугестијом, управо ауто-сугестијом, објаснити слутње о смрти.

Па онда хипнозом се могу нанети разне повреде. Хипнотизер може сугерисати женама да добију менструацију пре времена или доцније, па онда може једним додиром руке произвести читаве ране. Ако је то истина, онда се не треба чудити, кад прост додир прстом и тврђење, да су ту и ту обележја рана, произведе црвена места.

Сад да завршимо. Све ово што смо доведе рекли, нека послужи истраживачу само као опомена, да у сумњивим случајевима потражи лекарев савет, и његово стручњачко мишљење.

ЋРИВЦИ

КАО СИМУЛАНТИ ДУШЕВНИХ БОЛЕСНИКА

од А-ра Карла Клауцнера

3

Од тада је постао нем и говорио је у почетку само штитећи своје интересе. По том је почео да одбија храну, а иначе се ипак уредно понашао, ну кад и кад је направио по неки скандал. Циљ му је одбијању хране био тај, да својим рђавим изгледом лица заварва очи сведоцима, који су позвати са свих страна да га упознаду.

Више недеља морали су да га хране кроз цев на нос, па кад је увидео да је немоћан према јачој сили, оставио се најзад свакога отпора, и са великом се душевном борбом увек сам свлачио, лежао како треба и подвргавао процедури прања etc.

На дан последњег претреса, при коме је остао нем и без учешћа, видело се на њему и сувише јасно, да се једва може да савлада да прима храну кроз цев. После претреса казато му је, да је сада свој господар и да може и да умре од глади ако хоће, ну то ипак није учинио, и на даље је остао нем, али је иначе био уредан и у раду вредан. Само када му се припретило, да ће бити послат у Угарску, одбирао је понова храну и опет је кад и кад правио представе.

Пошто је после више годишње робије требао да буде предат на суђење Угарској, на Швајцарској и Немачкој, изгубио је сваку наду и пао у очајање. Кроз низ мало броја година постепено је нестајао и немо је до гроба доспео.

У последње време тај осуђеник никако није био слабоуман, нити су се на њему могли познати знаци душевнога поремећања. —

И ако је лакше доносити суд о симулантима који увек говоре, него ли о онима који никада не говоре, ипак и први задају лекару често велике муке и много љутње. Поменути железнички чиновник, на пример, претрпео је у своје време један несрећан случај у служби, и после извесног броја година, када је већ требало да буде скоро пуштен са осуде, оболе од трауматичне нервозе и би одведен на клинику на посматрање, те му најзад, на основу лекарскога мишљења, би наклањена сва штета, а он пензионан.

Накнадно би тај чиновник уапшен због радоскрвенења, због полног сношаја са својом кћери etc., и тада се сазнало, да се хвално како је на клиници изигравао као да га ноћу спадају страшни снови, афекти страха etc., а да је тога ради викао: „Задржите воз! Дајте сигнал да се задржи!“ etc. — По себи се разуме, да се у затвору опет показивао као да је душевно поремећен, и тако је одлично продуцирао наступно лудило, да је један мој колега у почетку свему томе поклатио вере.

После дужег времена преиначио је апсеник своју улогу и дошао на паметнију мисао да изиграва како има грчевите нападе и умно помрачење. Криво се при том увек под кревет, бацакао се, викао и показивао ужасне афекте страха и помрачене свести.

Као већ обично, ти су пароксизми наступали увек када лекар сигурно није био у кући. Најзад пође за руком да се види један такав наступ. Апсеник се сакрио, али су му се ноге виделе испод кревета, те га ударише ногом по њима. Од тога доби он страшно трзање и ужасно се раздерео. Одрах му је за тим редуцирана храна, и употребљена су нека принудна средства. Одговор је томе била страшна оптужба противу лекара, који га гази ногама, бије кључевима etc., у место да се с њиме као лекар опходи.

Један професор психијатрије, који је због трауматичне нервозе посматрао тога пензионаног железничкога чиновника, изјавио је, да овај није душевно нормалан; изгледало му је да није са свим још остала његова урачуљивост, али се има очекивати код њега највећи поремећај душевне снаге. — Сада, шест година после тога, није се још ништа на њему приметило. —

Тако се непрестано све више утврђује, колико треба бескрајно да буде предострожан лекар са доношењем свога мишљења, и како је несравњиво тешко служити суду, јер се способност за то може стећи само тако, ако се лекар посвети томе позиву свим својим силама.

По неки правници мисле, да су способни, да и без лекарскога мишљења пресуђују извесне случајеве, ако су прочитали неколико књига и расправа о тим стварима. Отуда долази, да једни увек могу да погоде само симуловања, а други чак и остале болести. И једни и други стварају лекару велике тешкоће и по неки горак тренутак.

Једино за то, да бисмо расветлили неке случајеве самосталних одлука лајика, које су противуречиле стручном мишљењу, навешћемо још неколико томе подобних примера.

За почетак може послужити овај са свим јасан пример. Једну врло имућну, али наследно болесну женску огласи судски лекар за неурачуљиву. Ствар је са разних разлога изгледала врло деликатна и сумњива, те се морала подврћи поновном посматрању, и тај задатак би поверен мени. Случај је био тежак, те ми је с великом муком пошло за руком да стекнем толико поверења, да ми је сиротица дала своје најсветије благо, на име свој опширан дневник, с помоћу кога сам констатовао њено болесно душевно стање. Она се најватреније заклела, да ће ме увек јавно плунути кад год ме сретне на улици, само ако будем тако бедан и низак, те је огласим за душевну болесницу. Нисам могао друкчије, већ сам дао мишљење, да је заиста душевно болесна, те сам после тога стално живео у страху што ћу морати доживети такав скандал. Срећом, то се није десило; после неколико месеци распата се код суда како стоје њене ствари и сазнам, да је председник суда (који ми је одмах у почетку саопштио, да још никада није имао у пракси посла са душевним болесником, и да га ова ствар јако интересује) призивао више пута к себи у канцеларију ту болесницу, испитивао је, и на основу њених исказа дао са свим супротно мишљење. Последница је томе била да је због њена новца узео је за жену један човек из нижега сталежа; временом су све имање страшили, али их је за то Бог благословио са повише деце. Колико ће, пак, та деца бити срећна, ствар је времена. —

Једна је наследно болесна особа, ужасна свађалица, са целим светом била дошла у конфликт: свуда је била сувишна, опадала је сву своју околину, денунцирала, интригирала, па и суду већ толико тужакала, да су се акта по њеним тужбама могла скоро на метар мерити.

Лекари су је огласили за душевно болесну, те се проли читава река најгорих грњи противу психијатара, и након бесконачних парница и накнадних посматрања, дотична особа би опет проглашена за луду. Најзад опет превлада самостално мишљење и њој би призната урачуљивост.

Опет се продужише одигравати лудачки конфликти. Кривични суд већ није имао куда противу мишљења судских лекара и он се сагласи са тим мишљењем да је она луда. Баш се у то доба налазила она под кривичном истрагом за кривоклетство, паљевину etc., те се ова морала прекинути.

Код грађанског, пак, суда она је фунгираола као урачуљиво лице, полагала је пуноправне заклетве, склапала уговоре etc.

Овде сада није то питање, да ли је могло по закону бити такве противуречности двају судова, али свакако да такво правно схватање никада не води добру. —

Један је богаташ са целом околином био у конфликту и страшно се парничио, тако да је суд 1891. године био приморан да испита његово душевно стање.

После темељитих студија и са пуно оправданих разлога дадоше лекари мишљење, да тај човек болује од лудила тужакања (Querulanten-Wahn). Суд се није сложио с тим мишљењем и сматрао га је као душевно здраво лице. — Кад је дошао у своју околину понова се са свима свађао, и напослетку новембра месеца 1894. године убио је једнога грбоњу, кога је сматрао за свога највећег непријатеља. Измењао је с њиме неколико речи и по том му је задао убој ножем посред срца жива. Пошто је грбоња поред те мане имао свега једну руку, није се могло ни помишљати на случај праведне нужне одбране.

После тога случаја поставише му турске, но ипак је поклањао пажње његовим жалбама, ма да су већ више психијатара једногласно дали мишљење да је он луд. Кад су већ питани толики искусни и признати стручњаци, онда им је требало потпуно поклонити вере, и акта са свим оставити у архиву. Али 1897. године један се судски чиновник опре мишљењу стручњака и даде мишљење са свим противно њиховоме.

Тај случај доказује како се често ради бескорисан посао и залуду диже прашина, док најзад цела ствар не изиђе у новинама на скандалозан и сензацион начин. Наравно, да су новине тада пуно гадних грдњи противу лекара и суда.

К томе морамо још поменути, да лудило тужакања може бити прилепчиво за најближу околину, и изгледало је у овом поменутом случају, да су већ фамилија и један пређашњи тотор тога богаташа били заражени њиме. — —

Можда ће изложени случајеви у практици моћи корисно да послуже стручњацима, али завршујемо ове своје опаске из искуства са жељом, да се њима побуди веће интересовање за научно обрађивање ове правно-медицинске области.

Доб. В. Банић.

Кретање криминалитета у престоници

(од 1896—1902 год.)

Полазећи увек са гледишта, да су међу многобројним полицијским делањима у свима правцима по друштво најкориснија она којима је циљ заштита личне и имовне безбедности друштвених чланова, што управо и јесте прави задатак полиције, — ми смо у овом истом листу, а у прошлој и прет-прошлој години, изложили рад наше престоничке полиције у овом правцу од 1896 до 1901 год. закључно.

Рецима који следеју циљ је да с једне стране продуже започети посао, а с друге, опет, да баце један општи поглед на кретање криминалитета у нашој престоници за означени период времена, односно за последњих 7 година.

Предходно пак рећи ћемо неколико речи о кретању криминалитета у Француској и изнети неколико веома тачних и корисних закључака у овом правцу, до којих је дошао француски професор и криминалиста Габријел Тард.

Кретање криминалитета у Француској озбиљан је предмет проучавања како од стране државних власти тако и од стране криминалиста још од 1831 год., али му никад није приступано са толико озбиљности и тачности, као што је то овога пута учинио Тард, студирајући кретање криминалитета у времену од 1886—1900 год.

Одбацујући са свим статистичке податке административних власти као веома непоуздане, и служећи се искључиво судском статистиком, Тард је дошао до ових интересантних закључака:

Са мењањем обичаја и опадањем морала једног народа мења се у исто доба и природа злочина.

Поједина врста злочина, као што су убиства, силовања и разбојништва стално се смањују.

Може се слободно рећи, вели Тард, да су у данашње време силовања мања само с тога што је и отпор мањи. Неоспорна је пак ствар, да овај отпор зависи у главном од моралне јачине дотичног лица.

Што се тиче грубих убиства, то јест оних које судови не уврштају у ред „страшних“, она су такође у опадању, по што су крађе, које су им некада биле главни мотив, данас куд и камо лакше но што су некада биле.

Данас се више не пресећу и не нападају пролазници по путевима и шумама, нити се пуца на поштанске кондуктере, већ се свим силама настојава да се олако, и са што мање кривичне одговорности створи каква доживотна рента.

Друге, опет, врсте злочина умножавају се у оној мери, у колико јаван морал опада. То су злочини из појуде и сладострашћа. Жеља за лаким и угодним животом с једне стране, и одвратност према раду с друге, ближи су узроци напредовању ових злочина.

Тард је нарочиту пажњу обратио на једну нову врсту преступа — обмањивање публике помоћу разних лажних реклама. Множење ових преступа, а нарочито пре-

вара, веома је знатно. То с тога, што кривци у већини случајева остају некажњени.

У ову врсту казнимих дела по Тарду долазе још и злоупотреба поверења, уцена, изнуда и т. д.

Све ове врсте казнимих дела умножавају се у толикој мери, у коликој морал опада.

Тард је још констатовао, да цивилизација и савремени напреси у индустрији много више користе злочинцима но судијама и полицајцима.

Железнице, телеграфи, телефони, велосипеди, аутомобиле куд и камо су корисније за прве но за друге.

На крају својих излагања Тард је нагласио, да су данашње власти, овакве какве су, немоћне у борби са злочиним. Оне, по његовом мишљењу, треба да су и многобројније и савршеније, а обичаји да буду строжи, па тек онда да буде успеха. Ово су два главна лека које Тард предлаже ради сузбијања злочина.

Да видимо сада како је у овом погледу стајала наша престоничка полиција у поменутом периоду времена.

Почнимо прво са **убиствима** као са најважнијим и најопаснијим међу свима злочинима.

Извршено их је:

У 1896 години	3
» 1897 »	2
» 1898 »	5
» 1899 »	2
» 1900 »	4
» 1901 »	—
» 1902 »	3

Као што се из изложеног види, у току последњих 7 год. извршено је у нашој престоници **19** убиства, дакле без мало по **3** годишње.

Од свих ових убиства, само су њих **2** имала за мотив користољубље, а остала су резултати и то: међусобне свађе 4, службене дужности 4, љубоморе 3, несрећних случајева 3, нужне одбране 2 и освете 1.

Убиства из користољубља извршена су у години 1897 и 1898, што ће рећи: *да у току последње 4 год. у престоници није било ни једног убиства из користољубља.*

Овај очигледни напредак наше полиције на пољу штићења личне сигурности престониčkih грађана у потпуној је сагласности са Тардовим тврђењем: да су у данашњем добу груба убиства у опадању.

Тако исто радо усвајамо и овде примењујемо његов закључак о јачим властима и строжим обичајима, јер да је тога код нас било у довољној мери, убиства из свађе, освете и нужне одбране била би бар преполовљена.

Сматрамо за дужност напоменути још и то, да су сви извршиоци ових убиства похватани и предати суду на осуду.

У убиствима из користољубља учествовале су 4 убице, од којих је један осуђен на смрт, два по 20 а један на 15 година робије.

Како ове тако и остале убице из нижих су друштвених слојева и без икакве интелигенције. Скоро половина од њих била је раније осуђивана за разне, махом прљаве кривце.

Покушаја убиства било је у означеном периоду времена **38**, и они су извршени:

У 1896 години	6
» 1897 »	12
» 1898 »	4
» 1899 »	7
» 1900 »	—
» 1901 »	3
» 1902 »	6

Потражимо ли узроке оволиким покушајима убиства, наћићемо их: у међусобној свађи за 17 случајева, у љубомори за 13 случајева, у освети за 5 случајева, у користољубљу за 2 и у душевној поремећености за 1 случај.

Необорим је факат, да би се ови покушаји убиства, а нарочито они који су потицали из међусобних свађа, били бар за половину мањи да су органи сигурности били многобројнији.

За утеху је пак, што су сви извршиоци и ових дела похватани и предати суду на осуду, а карактеристично је, што се користољубиви циљеви, и у овој врсти казнимих дела, не јављају у току последње 4 године.

Детоубиства су веома ретка у нашој престоници и у току последњих 7 година било их је свега **6** случајева, од којих су 3 и до данас остала непозната у погледу њихових извршилаца.

Сва три остала детоубиства извршена су од стране служавака, које су похватане и предате суду на осуду.

Детоубиства, чији се извршиоци нису могли пронаћи, ова су:

а) Марта 18. год. 1898 нађено је на старом гробљу једно мртво, женско новорођенче. Све што се лекарским прегледом и истрагом могло утврдити, то је: да је ово дете било рођено живо а по том насилино уморено и доцније, нема сумње, намерно однесено и остављено на месту где је нађено;

б) Априла 5 год. 1900 нађено је у улици „Моравској“ мушко новорођенче о коме се ни до данас апсолутно ништа не зна;

в) Октобра 22. год. 1901 нађено је у једном ђубрету, близу „Карабурме“, мртво, женско новорођенче. По мишљењу лекара, исто је било живо закопано.

Ако грижа савести — тај најнемило-срднији полицајац и најнеумитнији судија не буде учинио своје, ма и после неколико година, злочини ови остаће за навек непронађени. Ово с тога, што се код нас, услед честе промене чиновника и неуређења полиције сигурности, готово сви моментано непронађени злочини после извесног времена са свим заборављају.

Да је и колико је ово штетно по интерес службе, излишно је, мислимо и доказивати.

И ако **самоубиства** нису по нашим законима казнима дела, ипак их овде уносимо само с тога, што су и она предмет делања полиције сигурности. Многа од њих, а нарочито она где самоубица не оставља за собом никаквих писмених изјава, у већини случајева сумњиве су природе и као таква морају подлежати најбрижљивијој истрази од стране органа сигурности. Сем овога, она су и иначе у сваком погледу

веома занимљива и као таква заслужују општу пажњу.

У времену, о коме је реч, извршено је у престоници **89** самоубиства, и то:

У 1896 години	12
» 1897 »	11
» 1898 »	17
» 1899 »	8
» 1900 »	15
» 1901 »	16
» 1902 »	10

Као што се види из изложеног прегледа, број самоубиства у годинама: 1898 и 1901 за два пута је већи од оног у год. 1899.. док је међу самоубиствима у год. 1896 и 1899, као и међу онима у 1900, 1901 и 1898, разлика само за 1 случај.

Према овоме, о кретању самоубиства не могу се, бар за сада, поставити никаква стална правила.

За жалбе је, што немамо на расположењу тачних података из ранијих година. Њима би се, у то смо уверени, још боље утврдила основаност овог нашег мишљења.

Узроци са којих су ова самоубиства вршена разнолике су природе и за велики број са свим непознати. Тако су, њих 12 потицала из материјалне оскудице, 11 због болести, 9 због гриже савести, 2 због домаћих неприлика, а за сва остала 43 случаја узроци су непознати.

Као год што су разнолики узроци са којих су ова самоубиства потицала, исто је тако и са начинима на које су она вршена. Највише их је извршено помоћу револвера (35), за тим помоћу вешања (21), даље у води (20), тровањем (7), железничких шина (лезањем на ове 3), угљендиоксида (2), и најзад долази 1 самоубиство помоћу тупог оруђа — обичног перореза — с којим је самоубица пресекао себи гркљан.

Ако ова самоубиства посматрамо по времену у коме су извршена, видећемо: да их је највише извршено у априлу (12), за тим долазе месеци: мај и август (са по 11), даље јануар и март (са по 9), па онда јуни, јули и септембар (са по 6), фебруар, октобар и новембар (са по 5), и најзад децембар (4).

И професија самоубица веома је разнолика, као год што је разнолико и доба старости у коме су они одузимали себи живот. Највећи број самоубиства извршен је у времену између 20—30 год., а најмањи између 50—55 год.

Вреди још поменути, да су професије самоубилаца, као и њихов пол, имали у неколико утицаја на начин извршења самоубиства. Тако су војници редовно употребљавали ватрено оружје, а од 3 самоубиства на железничким шинама, 2 су извршена од страже бивших жељезничких службеника. Међу самоубицама налазио се само један апотекар и он се отровао. У $\frac{2}{3}$ случајева то су чиниле и жене, којих је у означеном броју самоубица било свега 15. Од осталих: ђаци и у опште млађи људи обично су пуцали на себе, судије свештеници, црквењаци и већина административних чиновника претпостављали су вешање револверу, а слуге, служавке, вратари и земљоделци најрадије су се давили у води.

Док је овако код извршених самоубиства, са свим је друкчије код оних која остају у покушају.

Пре свега, врло је ретко, да код њихових извршилаца постоји права намера за одузимањем живота, већ им је, у већини случајева, циљ: да маскирају какву неправилну радњу, или да, побуђивањем саучешћа, изнуде било материјалну било моралну корист.

Стога се врло мало вере може поклонити њиховим исказима, које дају после свршеног чина, и из којих готово увек излази: да их је оскудица у материјалним средствима гонила на самоубиство.

У времену о коме је реч, у престоници је покушано **28** самоубиства, од којих су њих 17 потицала из материјалне оскудице, 4 због болести, 3 због љубави, 3 због домаћих неприлика, а једно је извршено у наступу душевне поремећености.

Посматрани према времену, ови покушаји самоубиства вршени су:

У 1896 години	7
» 1897 »	4
» 1898 »	1
» 1899 »	1
» 1900 »	—
» 1901 »	7
» 1902 »	8

Веома је интересантно, да и највећи број покушаних самоубиства пада у месецу априлу (7). Најмањи је пак у октобру (1).

Све што смо казали за праве самоубице у погледу професије, пола и оруђа, вреди у главном и за самоубице у покушају.

Разбојништва су, у опште, врло ретка дела у престоници, а кад се по некад и десе, то обично бива по граничним деловима града. У времену о коме говоримо, било их је свега **6**, од којих су 2 извршена 1896, 2 у 1897, 1 у 1898 и 1 у 1899 год. У току последње 3 год., дакле, није било ни једног разбојништва.

Од свих ових разбојништва само је једно (из 1896 год.) остало непронађено.

Силовања, која су била предмет рада полиције сигурности у току последњих 7 год. било је свега **5** и она су извршена:

У 1898 години	1
» 1901 »	1
» 1902 »	3

Сви извршиоци ових дела похватани су и предати суду на осуду.

Противно овом малом броју силовања, једна друга врста казнивих дела, доста слична овој, множила су се, истина лагано, из године у годину. Мислимо на дела, која се квалификују као **противприродни блуд и скотолоштво**.

У означеном периоду времена извршено је ових дела у престоници, и то:

У 1896 години	1
» 1897 »	2
» 1898 »	1
» 1899 »	2
» 1900 »	3
» 1901 »	3
» 1902 »	4

Свега **16**

У овај број никако нису ушла и она дела која се, на жалост, у велико дога-

ђају међу осуђеницима у београдском казнином заводу, а на које се ниуколико не обраћа пажња.

Ми са задовољством констатујемо овде факт: да су међу извршиоцима ових 16 казнивих дела, од којих је само један остао непронађен, *било свега 2 Србина из Србије. Сви остали странци су.*

Узгред помињемо, ма да нам је то врло непријатно, да је морал код нас отпочео нагло опадати из године у годину. У томе, на жалост, предњачи интелигенција. Докази о овоме, колико интересантни толико и гадни, налазе се у обиљу у поверљивој архиви управиној и с тога их је немогуће износити.

Браколомства, која су била предмет власти, било је у току последњих 7 год. свега **4**, али их је било, бар још сто пута толико, у која се власти нису могле нити смеле мешати.

(Наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

Образовање и злочин

Још за живота *Guerry*-а, оснивача криминалистике, било је разних мишљења о моралној моћи образовања и о томе у колико оно утиче на поправку морала. На једној су страни мишљења, да је образовање главно средство за угушивање злочиначких нагона, који се налазе у људским грудма; представнике тога мишљења сматрају за оптимисте, јер су најдубље убеђења, да се ширењем образовања неоспорно умањује број злочина. На другој страни оспоравају то мишљење, да се образовањем иде на супрот злочину; шта више има доста најугледнијих људи, који су мишљења да је код тако званих образованих људи далеко јачи нагон ка злочину, него ли код необразованих.

Познати по својим криминалним радovima талијански психијатар Ломброзо тврди, да се услед поука, које добивају кривци у казним заводима, умножава број злочинаца у поврату; тога су мишљења и многи други талијански научари. Према садањем стању ствари, може се с пуно разлога тврдити, да се данас у опште више подцењује него ли прецењује моћ образовања да утиче на поправку морала.

Да би се дошло до правилне оцене уплива, који има образовање на криминалитет, мора се поставити тачна разлика између формалног и материјалног образовања.

Формално образовање састоји се у томе, да се маса народа, обучи основном знању читања писања и рачунања; оно покушава да развије моћ разума, а за предохрану од злочина има слабу вредност. Ко употреби своје знање читања на то, да се забавља рђавим књигама, те замара своју фантазију неморалним представама, на сваки начин да се неће моралисати, већ покварити; и сама та околност требало би многе да уздржава од прецењивања моралне вредности образовања разума.

Друкчије стоји ствар са материјалним образовањем, под којим разумемо, да са

образовањем разума иде руку под руку образовањем срца и нарави. Нема сумње, да то образовање непосредно утиче на супрот злочиначким нагонима. Образовање у том смислу оплемењава човека, развија му карактер, те тиме огромно распростире утицај на поправку морала. Највећи немачки песник Гете казао је за материјално образовање, да оно даје слободу духу и даје нам моћи да владамо сами собом. Образовању у том смислу предмет је и садржина хармонијско развијање разума нарави, срца и духа, те је оно у истини најјача грана, коју треба да постављају држава и друштво против злочина. И ако се бурни таласи распаљене страсти високо дижу, развијају се о ту брану; и ако демонска снага греха и злочина може да буде врло велика у извесним тренуцима, ипак у материјалном образовању налази она своју учитељицу и владарку, која је учи, уздржава и уме да сачува од свега онога, што би вређало правни и морални поредак.

Образовање се до тада у много случајева показало истини, немогућим да сачува људе одгешких злочина, али то треба довести у везу са фактом, што се у данашње време највећа пажња обраћа образовању разума, а сразмерно се и сувише заоставља развијање живота нарави и срца.

И сувише нас далеко одвело, кад бисмо опширно писивали везу, која постоји између тога једностраног образовања разума и садашњег превладног правца; скрећемо пажњу само на то, да је она последица пуног материјализма, који је овладао великим круговима модерног друштва. Материјализам с правом сматрају сви мислиоци широк погледа као највећу несрећу, која стоји на путу културног напретка како других, тако и српског народа. Опасност је близу, да ће се образовање кретати само тим једностраним правцем и тражити себи циља у развијању интелектуалних моћи; поред тога — образовање је срца бескорисно.

Криминалистика је у тању да укаже прстом на последице тог једностраног образовања разума; не сам да доста велики број злочина чине таке особе, које стоје на високом ступњу интелектуалног образовања, већ је и сам тип просечности злочинаца постао са свим друш. Ну при свем том није једини узрок сујевости, немилосрдности и тврдоћи срца искључиво култивисање разума.

Већ се повисе пута обраћа пажња на то, да су постали ређи злочинци, који се извршују у наступима бурне расти; модерни злочинац чини најтеже кривично дело мирно, хладно и разумно, обавља се на све, па и најмање појединости вршења, а да се каже то је најређи случај. И по тим рђавим последицама може се предвидети, да се једино култивисањем нацијске може успети, да се људи облагоре и морално поправе. Кад бисмо се послужили статистиком, и бројеви би били на страни образовања срца и нарави.

И ако се према горњем једнострано интелектуално васпитање не само као бескорисно, већ и штетно са гледишта предострање од казних дела, ипак има још једна врста образовања, чије су штетне последице много веће, на име полуобразовање.

Познато је, да је у наше време веома распрострањена та врста образовања, на велику штету јавног и друштвеног опстанка. Полуобразован човек прекинуо је са религиозним заповедима и догмама, напустио је веру, а није образовао срце и дух, што би му на место религиозних прописа прибавило благо етичких истина. Код њега је нестало граница, које су га вером и учењем религије уздржавале од злочиначких покушаја, друге нису постављене — никакво чудо, што је баш међу полуобразованим људима огроман број злочинаца. Образовање се не сме тиме задовољити, што ће маси одузети веру; оно треба у накнаду за то да је упозна са истинама етике (наука о моралу), иначе је велика опасност да такав полуобразован човек не поклизне, и, немогући опрети се, падне у замке злочина без наде на спас.

С тога криминалистика може слободно рећи: боље необразовање, него полуобразовање — проклетство нашега времена; људи најразличнијих погледа сложни су у томе, што највише њему приписују кривицу за ширење криминалитета.

Што више буде расло цеђење духовних и моралних особина, у колико се наш народ буде више сећао дужности да одржава идеализам на достојној висини, и да не сматра као циљ животу само задовољавање животињских страсти; у колико се више буде увиђало, да је образовање срца и нарави бар толико потребно, колико и развитак интелигенције у човека, у толико ће то све у већој мери допринети самоме образовању, а број злочина знатно умањити. Образовање не даје само моћ, већ, у случају да се правилно разуме, даје вишу моралност и појачану свест о дужности.

Доб. В. Б.

Професионални коцкар

Нагон, да се огледа срећа, и сувише је дубоко усађен у човечију природу, а наше данашње прилике, у којима новац постаје све то већа сила, која прибавља уживања, све га то већма појачавају.

Оно што племените, снажне природе гледају да постигну радом, предузећима и спекулацијама, ситни људи хоће да тога допру на олак начин, управо они хоће, као што наш народ вели, „хлеба без мотике.“ Они покушавају да се обогате срећним случајем. До душе било је много великих људи, којима је владала ова гадна страст, као што је нпр. чувени немачки војсковођа Блехер.

Законодавства разних земаља учинила су са своје стране све, да се пирењу и разгранавану те заразе, која упропашћује многи свет, стане на пут. Полиције су предузимале најстрожије мере. Али све је било узалудно; зло се не може истребити. Полицијска контрола је немогућа, а нарочито у великим градовима. Хазардна игра је кљива, међу тим игра у приватном друштву, игра, чији се карактер не може довести, неприступачна је полицији, неприступачна је у толико већма што у таквим

играма учествују лица од врло велика положаја и угледа.

По великим светским градовима оснивају се читави клубови, у којима се у највећој мери коцка. Ти клубови су праве јазбине, у којима многи изгубе цело своје имање, па за тим окончавају живот самоубиством. Такви клубови наравно да не носе наслов према свом послу и циљу, већ узимају какво сасвим безазлено име. Обично они терају свој „гешефт“ под фирмом пирења уметности, спорта итд. Они се настањују у елегантним кућама, имају своје статуте, свог председника, свог секретара и своје одличне чланове, који сачињавају управни одбор. Председник је обично какав странац с отменим именом и исправним легитимацијама. То је достојанствен, миран господин у најбољим годинама, елегантан и поуздана понашања, у опште непрекоран човек. У рупици од капута носи розетну каквог страног одличја и импонује сваком својим држањем.

Секретар је такође странац, који у вароши живи ради проводње или због неких студија и који је председника навео на мисао, да за њихове земљаке, за странце уопште или за оне, који у својим студијама или пословима имају извесних заједничких интереса, створи једну заједничку средишњу тачку друштвеног живота.

Слична лица, ни мало сумњива, али такође непозната, јесу чланови одбора. Клуб ангажује лакеје, одлична куvara, удеси трпезарију и елегантне салоне и почиње свој живот у врло безазленом облику. Међу тим друштво је основано по особитим тајним статутима, који су само њему познати. Директор а можда и још неки од првих чланова уложили су први капитал, те према томе се директору обезбеђује најпре велика годишња плата из добити, која ће се имати, тако исто и секретару; а остали функционари имају тангијеме.

Пошто је све уређено како треба, клуб почиње свој рад. Задатак је првих чланова, да доведу госте, по могућству нарочито младе људе, који су богати или су на високим положајима. Али клуб се не ограничава само на њих, већ гледа да привуче свакога онога ко се сматра за ценителна, јер његов је циљ пре свега да створи велику посету и да иза копрене друштвеног интересовања скрије праве циљеве друштва. Сваког дана приређују се у клубу извршене закуске, које су за чланове клуба и њихове госте врло јевтине. Они који једном дођу, долазе и даље и распростиру глас како је тај клуб дивна установа за забављање и уживање. То, наравно, примаму многи свет. Како који дан клуб добија све већи број чланова, које председник очарава својом личношћу, духовитим шалама и разговорима. После закуске пије се кава и пуше извршене цигаре, које је председник, како сам прича, добио преко једног пријатеља из Хаване по врло јевтину цену. Докле се један део друштва у сјајно осветљеном салону забавља у разговору, догле се на другој страни други део природно саставља сам у серклове и почиње разне игре. Гости почињу учествовати у играма све више и више, улажући све веће суме новаца, а председник их непрестано опомиње да не играју на велико. Неко између гостију на-

образовањем разума иде руку под руку образовање срца и нарави. Нема сумње, да то образовање непосредно утиче насупрот злочинским нагонима. Образовање у том смислу ошлемења човека, развија му карактер, те тиме огромно распростира утицај на поправку морала. Највећи немачки песник Гете казао је за материјално образовање, да оно даје слободу духу и даје нам моћи да владамо сами собом. Образовању у том смислу предмет је и садржина хармонијско развијање разума нарави, срца и духа, те је оно у истини најјача грана, коју треба да постављају држава и друштво противу злочина. И ако се бурни таласи распаљене страсти високо дижу, разбијају се о ту брану; и ако демонска снага греха и злочина може да буде врло велика у извесним тренуцима, ипак у материјалном образовању налази она своју учитељицу и владарку, која је учи, уздржава и уме да сачува од свега онога, што би вређало правни и морални поредак.

Образовање се до тада у много случајева показало, истина, немогућим да сачува људе од тешких злочина, али то треба довести у везу са фактом, што се у данашње време највећа пажња обраћа образовању разума, а сразмерно се и сувише запоставља развијање живота нарави и срца.

И сувише би нас далеко одвело, кад бисмо опширно описивали везу, која постоји између тога једностраног образовања разума и садашњег превладног правца: скрећемо пажњу само на то, да је она последица пустиња материјализма, који је овладао великим круговима модерног друштва. Материјализам с правом сматрају сви мислиоци широк погледа као највећу несрећу, која стоји на путу културном напретку како других, тако и српског народа. Опасност је близу, да ће се образовање кретати само тим једностраним правцем и тражити себи циља у развијању интелектуалних моћи; поред тога — образовање је срца бескорисно.

Криминалистика је у стању да укаже прстом на последице тога једностраног образовања разума; не само да доста велики број злочина чине такве особе, које стоје на високом ступњу интелектуалног образовања, већ је и сам тип просечности злочинаца постао са свим други. Ну при свем том није једини узрок суровости, немилосрдности и тврдоћи срца искључиво култивисање разума.

Већ се повише пута обраћала пажња на то, да су постали ређи злочинци, који се извршују у наступима бурне страсти; модерни злочинац чини најтеже казнимо дело мирно, хладно и разумно, обавише се на све, па и најмање појединости извршења, а да се каје то је најређи случај. И по тим рђавим последицама може се увидети, да се једино култивисањем нарави људске може успети, да се људи облагороде и морално поправе. Кад бисмо се послужили статистиком, и бројеви би били на страни образовања срца и нарави.

И ако се према горњем једнострано интелектуално васпитање не само као бескорисно, већ и штетно са гледишта предохране од казних дела, ипак има још једна врста образовања, чије су штетне последице много веће, на име полуобразовање.

Познато је, да је у наше време веома распрострta та врста образовања, на велику штету јавног и друштвеног опстанка. Полуобразован човек прекинуо је са религиозним заповедима и догмама, напустио је веру, а није образовао срце и дух, што би му на место религиозних прописа прибавило благо етичких истина. Код њега је нестало граница, које су га вером и учењем религије уздржавале од злочинских покушаја, друге нису постављене — никакво чудо, што је баш међу полуобразованим људима огроман број злочинаца. Образовање се не сме тиме задовољити, што ће маси одузети веру; оно треба у накнаду за то да је упозна са истинама етике (наука о моралу), иначе је велика опасност да такав полуобразован човек не поклизне, и, немогући опрети се, падне у замке злочина без наде на спас.

С тога криминалистика може слободно рећи: боље необразовање, него полуобразовање. Ово је последње — полуобразовање — проклетство нашега времена; људи најразличнијих погледа сложни су у томе, што највише њему приписују кривицу за ширење криминалитета.

Што више буде расло цењење духовних и моралних особина, у колико се наш народ буде више сећао дужности да одржава идеализам на достојној висини, и да не сматра као циљ животу само задовољавање животињских страсти; у колико се више буде увиђало, да је образовање срца и нарави бар толико потребно, колико и развитак интелигенције у човека, у толико ће то све у већој мери допринети самоме образовању, а број злочина знатно умањити. Образовање не даје само моћ, већ, у случају да се правилно разуме, даје вишу моралност и појачану свест о дужности.

Доб. В. Б.

Професионални коцкар

Нагон, да се огледа срећа, и сувише је дубоко усађен у човечију природу, а наше данашње прилике, у којима новац постаје све то већа сила, која прибавља уживања, све га то већма појачавају.

Оно што племените, снажне природе гледају да постигну радом, предузећима и спекулацијама, ситни људи хоће да до тога допру на олак начин, управо они хоће, као што наш народ вели, „хлеба без мотике.“ Они покушавају да се обогате срећним случајем. До душе било је много великих људи, којима је владала ова гадна страст, као што је нпр. чувени немачки војсковођа Блихер.

Законодавства разних земаља учинила су са своје стране све, да се ширењу и разгранавању те заразе, која упропашћује многи свет, стане на пут. Полиције су предузимале најстрожије мере. Али све је било узалудно; зло се не може истребити. Полицијска контрола је немогућна, а нарочито по великим градовима. Хазардна игра је кажњива, међу тим игра у приватном друштву, игра, чији се карактер не може доказати, неприступачна је полицији, неприступачна је у толико већма што у таквим

играма учествују лица од врло велика положаја и угледа.

По великим светским градовима оснивају се читави клубови, у којима се у највећој мери коцка. Ти клубови су праве јазбине, у којима многи изгубе цело своје имање, па за тим окончавају живот самоубиством. Такви клубови наравно да не носе наслов према свом послу и циљу, већ узимају какво сасвим безазлено име. Обично они терају свој „генетф“ под фирмом ширења уметности, спорта итд. Они се наставују у елегантним кућама, имају своје статуте, свог председника, свог секретара и своје одличне чланове, који сачињавају управни одбор. Председник је обично какав странац с отменим именом и исправним легитимацијама. То је достојанствен, миран господин у најбољим годинама, елегантан и поуздана понашања, у опште непрекоран човек. У рупици од капута носи розетну каквог страног одличја и импонује сваком својим држањем.

Секретар је такође странац, који у вароши живи ради проводње или због неких студија и који је председника навео на мисао, да за њихове земљаке, за странце уопште или за оне, који у својим студијама или пословима имају извесних заједничких интереса, створи једну заједничку средишњу тачку друштвеног живота.

Слична лица, ни мало сумњива, али такође непозната, јесу чланови одбора. Клуб ангажује лакеје, одлична куvara, удеи трпезарију и елегантне салоне и почиње свој живот у врло безазлено облику. Међу тим друштво је основано по особитим тајним статутима, који су само њему познати. Директор а можда и још неки од првих чланова уложили су први капитал, те према томе се директору обезбеђује најпре велика годишња плата из добити, која ће се имати, тако исто и секретару, а остали функционари имају тангијеме.

Пошто је све уређено како треба, клуб почиње свој рад. Задатак је првих чланова, да доведу госте, по могућству нарочито младе људе, који су богати или су на високим положајима. Али клуб се не ограничава само на њих, већ гледа да привуче свакога онога ко се сматра за центмена, јер његов је циљ пре свега да створи велику посету и да иза копрене друштвеног интересовања скрије праве циљеве друштва. Сваког дана приређују се у клубу извршене закуске, које су за чланове клуба и њихове госте врло јевтине. Они који једном дођу, долазе и даље и распростиру глас како је тај клуб дивна установа за забављање и уживање. То, наравно, примаму многи свет. Како који дан клуб добија све већи број чланова, које председник очарава својом личношћу, духовитим шалама и разговорима. После закуске пије се кава и пуше извршене цигаре, које је председник, како сам прича, добио преко једног пријатеља из Хаване по врло јевтину цену. Докле се један део друштва у сјајно осветљеном салону забавља у разговору, дотле се на другој страни други део природно саставља сам у серклове и почиње разне игре. Гости почињу учествовати у играма све више и више, улажући све веће суме новаца, а председник их непрестано опомиње да не играју на велико. Неко између гостију на-

равно председников човек) изнесе идеја, да би бољи био солидан банк по играње на карте, које с великим улозима много опасније но банка. Председник је против тога; али после дужег наваљивања, он смећећи се попусти. Саставе се столови и уговори се да је наполеон највећи улог и да се у току игре може само дуплирати. Игра почиње врло безазлено и дуже времена траје с малим улозима. Напоследку оснивачи падају у екстаз, те удвостручавају и учетвостручавају улоге, да би повратили губитке. Председник то божем не опажа или само прети прстом; али није ред, да то закрати пошто су људи изгубили повеће суме. На зеленим столовима леже и обрћу се читаве гомиле златника као год и у највећим светским коцкарницама. Тако се после настаје из дана у дан. Партија порашћује као год и чланови комитета. Странци и чланови, који нису посвећени у тајну, долазе непрекидно у клуб, па губили или добијали, а на томе непрекидном долажењу и оснива се цела ствар и добијају прави акционари. Ко је данас изгубио коју хиљаду, напреже све своје силе да дође до средства да своје губитак поврати; а ко је опет добио, у већини случајева хоће да и опет огледа своју срећу, те да и опет добије. На тај начин он опет враћа свој новац банци, која тако увек добија. Власти ретко кад могу да уђу у траг оваквом раду. Јер ни они који добијају ни они који губе неће то да доставе; први с тога што им је у рачуну, пошто се надају да ће на том месту зарадити, а други с тога што се надају, да ће им једном испасти за руком, да врате оно што су изгубили.

Тако клуб живи дуго времена, годинама. Председник и функционари вуку велике плате и живе раскошно о општем трошку. Одбор прима такве тантијеме, какве према уложеном новцу не би имао ни од највећег индустријског предузећа.

У осталом нико не може никад ни да посумња што год у тај клуб, јер и чланови оснивачи страсно учествују у играма и губе велике суме новаца. Па и сам председник понекад игра и губи. Али сав тај новац враћа се, као што и напред рекосмо, опет у њихов џеп. Страсни играчи, млади људи, јуре као мушице на светлост у такве клубове и улажу и последњу пару, а кад све испрпе онда приступају задуживању на менице, чине проивере и разне злоупотребе и напоследку свршавају врло жалосно. У тим клубовима може да добије само хладан коцкар од заната. Такви људи, паразити друштвени, огледају се у таквим клубовима. То су тако звани професионални коцкари, о којима ћемо да проговоримо неколико речи.

Професионални коцкар је човек преко тридесет година — ретко ћемо наћи млађег, јер је морао претурити бурну прошлост па да дође до хладнокрвности и поузданости, које су му потребне за његов занат. Професионални коцкар је човек добра гласа; то је обично какав ранији богаташ, који је на неки непознат начин изгубио своје велико имање, бонвиван, који је утрошио своја средства а за рад нема воље нити уме шта да ради, пређашњи официр, који је изашао из војске из неког узрока.

Професионални коцкар је исцрпео сва своја средства и нема ништа; али поред

свега тога он живи раскошним животом. Видећете га свуда и свуда је добро примљен, јер се уме одржати на висини. Циљ је професионалног коцкара, да у таквим центрима, као што су ови коцкарски клубови, нађе извор, из кога подмирује трошкове за свој живот. Он себи определи извесну суму, која му је сваки дан потребна. Пошто он живи у свету и општро посматра, то је одмах опазио оснивање таквог клуба. У њега улази и он и с извесном равнодушношћу учествује у игри, при којој је до крајности хладнокрван, јер свака страсност би онемогућила његов посао. Он се коцка са својим малим сумама необично обазриво, а по познатом искуству тако се увек добија код банки, јер један дан изравна други и поправи. Професионални коцкар не изгуби никад више но свој одређени улог, који за свако вече спреми; с добитком игра даље док не добије суму, која му је потребна за тај дан и коју је изгубио кога дана; он је увек сигуран, да ће доћи до свога новца, и он не враћа банки никад више оно што из ње однесе. Коцкар, који би играјући на тај начин, имао срећу да добија огромне суме, упропастио би банку. Али то неће учинити професионални коцкар, он неће да иде даље преко својих потреба.

У таквим клубовима нађе се обично пет до шест таквих професионалних коцкара, који на тај начин лепо живе. Председник и чланови одбора познаду их прво вече; они знају, да ће их та браћа коцкари оштетити, али не предузимају ништа против њих, но их напротив радо задржавају у својој средини, пошто професионални коцкар оживљава игру и чини својом хладнокрвношћу, те она изгледа безопасна. Они се такође радо примају, да доводе нове муштерије, без икаквих нарочитих награда за то, јер што је год веће коцкање, у толико су и они сигурнији за своје редовне приходе. Једина погодба, коју им часништво клуба постави кришом, у томе је, да се не коцкају преко својих потреба, пошто би ти хладнокрвни противници били велика опасност за банку. И ови коцкари држе се тачно те погодбе, јер морају се клонити свачега, чиме би изазвали пажњу и таквим својим поступком довели у опасност опстанак клуба.

И код свију других великих коцкарница било је и има их таквих хладнокрвних професионалних коцкара. Овде ћемо да споменемо примера ради једног старог човека, лепа понашања, избријана, изразита лица и општра погледа; носио је титулу мајора, али мучно да је кад и био у војци. Он је имао за свој посао фонд од три стотине и шездесет и пет лујдора. Свако вече улагао је по један златник на коцку; изгуби ли престајао је, добије ли, настављао је игру добивеним новцем и то тако хладно и мирно, али дрско и безбрижно, појачавајући улоге, и тако је често добијао велике суме. Сутра дан је опет почињао са својим једним златником и са сталном хладнокрвношћу држао се свог начела, да једно вече игра с добијеним новцем и да престане с игром, ако га срећа напусти. На тај начин он никад ни пребијене паре није враћао банци. Његов џеп је била лавовска пећина у коју су водили сви трагови, а из ње није излазио ни један. Тај мајор Х., кога се многи коц-

кари сећају, посећивао је многе бање и обично се бавио између Баден-Бадена и Хамбурга. Познавали су га тачно. Чим би он дошао и прво вече се појавио у коцкарској сали, дошао би сутрадан к њему агент закупца коцке, да га упита колику суму тражи па да се за време свог бављења у том месту никако не коцка. Мајор је увек тражио знатну, ни мало скромну суму, која му је с места исплаћивана. Тако је он могао рахат живети, не радећи ништа.

И дан данас се у великим светским коцкарницама такви професионални коцкари погађају с управом коцкарнице, која им ставља погодбе, до које границе смеју играти. Они везују као неки уговор с друштвом, да ће играти до оне суме, колика им је потребна за живот, а та сума има чак своје име на француском; она се зове „la materielle.“ Ми би је могли назвати „дневни трошак.“

Ти професионални коцкари прави су чир на друштвеном телу. Они су је у великој мери одомаћили и код нас. То су прави паразити на друштвеном телу, отров. Докле се други људи коцкају по страсти, догле они, не радећи ништа, живе на рачун лакоумна света, који би хтео „хлеба без мотике.“

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

М а р ф а

по руском

1.

Одеса је једна од највећих поморских трговачких вароши на Црном Мору. С једне стране својим необично подесним положајем, с друге стране политиком и издашношћу владе, успела је да скоро америкаанском брзином постане средиштем житарске трговине Јужне Русије. Почетком прошлога столећа имала је Одеса 8000 становника, а сада има преко 300.000; по томе, по њеним сјајним грађевинама дуж Маринског булевару, по луксузу, огромној трговини и саобраћају, може се с пуним правом бројити у велике европске вароши и Одеса.

Један од њених најугледнијих житарских спекуланата био је Јегор Димитрић Шутомолов.

Његове су лађе пловиле Црним Морем, Доном и Двестром; његови су прекупци прекрилили целу југо-западну Русију; велики житарски спекуланти из Барселоне, Марсеља, Париза и Лондона бројили су се у његове дужнике, и огромна имања на Криму била су његова својина.

А шта је био Шутомолов?

Од пре двадесет година роб (у Русији „мужик“) кнеза Шереметова, ствар, која се могла разменити, продати.

Али и тада је већ био моћан и богат трговац у Одеси.

Као такав оженио се с одобрењем свога господара једном девојком Черкескињом. Њен је отац био вођа Черкеза; борио се за слободу своје постојбине и пао, за њ, она је тада остала као плен рускоме заповеднику,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

који је прождрљивим погледима мерио девојачку черкеску лепоту. Сматрајући је као драгоцен плен, поставио јој је стражу, да би после прослављене победничке светковине приморао је да постане његовом својинином.

Кад је пенушави шампањер учинио своје, младци су се официри стали хвалити својим успесима, те стари ђенерал, скоро већ пијан, заплићући језиком стаде се хвалити и подсмевати својим млађим друговима, да они још никада нису ни видели у животу такву лепоту, какву он има ноћас у шатору.

Подбоден и раздражен њиховим опирањима заповеди им он да [му] следују и одведе их у свој шатор, у коме је била Зулејка, утонула у себе од бола за убијеним оцем, братом и фамилијом; изгледало је да није ништа знала, нити се бринула о сопственој судбини.

Кад је ушла хорда полуцијаних официра, дерући се, лармајући и смејући се, са светиљкама, флашама и пуним чашама, пренапада се Зулејка, из свога заноса и ужаснута погледа у модра или као смрт бледа лица, чији су је подсмеси више плашили но и смртна пресуда.

Ђенерал јој скиде вео с лица.

»Видите само, ви-ди-те,« заплитао је језиком, »ову Венеру! Па то тело — то тело!«

И здера јој хаљину тако да су одблеснуле њене беле груди.

Несрећница пренеражена узвикну и рукама прикри разголићене груди; лице јој је час бледело од унутрашњег раздражења, час црвенело од стида, и низа њ су текле као роса сјајне сузе од душевнога бола.

»Као мар-мар-мор! Господо моја, шта? Мало? Ништа, ништа за вас. Мачкица је моја, моја!«

И више подсмевајући се, него смејући, хтеде притиснути на њене усне своје упалено лице и на вино смрдљива, одвратна уста.

Али се тада несрећна черкеска кћи са свим освести познавши ситуацију и са узвиком грожења и изразом најплеменитије гордости, одгурну тако јако од себе полуцијаног ђенерала, да је посрнуо у назад и пао као врећа; при том се ударио главом о сто и ранио. Из ране му је јако текла крв, те му је чинила још одвратнијим сада од љутње искривљено лице.

Неколико се млађих официра слатко насмејало, а старији су се потрудили да га подигну, што је доста тешко ишло.

За то је време ђенерал мрмљао и претио песницама Черкескињи, која се била подигла. Лице јој је било бледо као у мртваца, из очију јој је пламтела љутња и била је спремна на очајну борбу.

По том је бригадир, преплићући језиком, позвао официре да продуже пиће, и ставивши им се на чело, почеше излазити из шатора гласно се смејући.

Млада Черкескиња гледала их је погледом подучајничким, пркосним и на самртну борбу спремним, када су излазили смејући се, дерући и подсмевајући јој се грубо и врло двосмислено.

Последњи од њих, млад човек, питомији од осталих, погледа је чудновато, када је, устежући се готово лаганим ходом излазио из ђенералова шатора.

Кад је на прагу још једном осврнуо јој се, она је у његовим очима прочитала дубоко сажаљење и топло саучешће, те и ма да није знала ни појимала како би јој овај могао помоћи, баца на њ један неисказано молећив поглед.

Он оде без речи, оставивши је њеној усамљености, која је била ужасна са своје најближе будућности.

Међутим је оргија са ђенералом стигла већ на место светковине и продужила пиће и весеље; као посматралац без учешћа, остао је само један млади официр, кнез Шереметов, кога је до срца дарнула жалосна судба младе заробљенице. У колико се оргија више дизала, у толико је он више мислио на судбину оне несрећнице, и најзад већ није могао одолети мислима, диже се, наоружа двема флашама рума и оде у ђенералов шатор, где је козаку на стражи наредио да их испије у бригадирово здравље.

Козак је с радошћу испунио заповест кнежеву. Кад се овај последњи удалио, козак се извали на праг шаторски, да одспава своје време стражарења.

Кнез се Шереметов опет појави у кругу официра. Поред вина прешло се и на коцку, али ипак зато није се престало с пићем.

Неколико њих је већ било под столом, где су спавали или су били без свести од пића; други су се опет ужасно свађали и дерали. Ђенерал се све ватреније разметао и све чешће пио.

Кнез се опет, скоро неопажен, изгуби. Пажљиво је отишао у ђенералов шатор. На прагу је наишао на козака, који је већ хркао, прескочи га обазриво и полако отвори врата полуосветљене одаје.

Заробљеница узвикну полугласно од страха. Она се била згучила у један кут нечисте одаје, дрхтећи од слутње о ономе што ће доћи и чега се она бојала црвенећи од стида.

Она се заљуља. Ужас јој је стегао срце. Дакле дошао је већ тај тренутак? — Пре умрети!

У том угледа младога официра. До срца јој муњевитом брзином дође осећај топле наде.

»Ходите!« довикну јој он тих.

»Куда?« упита она плашљиво, сумњиво и неповерљиво.

»У слободу!« одговори Шереметев.

»Слобода!« Срце јој задрхта од те речи. Можда је официр хоће да превари, да је упропасти? — Не, он ће имати милосрђа, а онај стари дивљак сигурно нема тога ни мало. Умрети, у осталом, може увек.

Шереметев јој даде знак да буде мирна и обазрива. Угасише светлост, изађоше пажљиво напоље преко козаковога тела и убрзаше ход кроз узане улице, преко лешина погинулих. На крају вароши застадоше пред једном великом кућом од камена, и Шереметев закуца на врата.

Један човечији глас изнутра упита ко је и шта хоће?

»Отвори, Јегоре Димитрићу; ја сам то, Шереметев.«

»Отварам већ господару!« одговори онај изнутра. Врата се отворише и у собу уђе Шереметев, а за њим Черкескиња. Ова је соба била много угоднија и чистија, него ли она ђенералова, у којој је она била као заробљеница.

»Шта заповедате господару?« упита познито Јегор Димитрић, кад је закључао врата, пошто су они ушли.

»Јегоре Димитрићу, ти ћеш одмах оставити ово место са овом девојком и одвешћеш је у Одесу без одмора, ма колико коња поцркало. Обући ћеш јој руске хаљине и издаваћеш је као каквог младића. У Одеси ћеш је морати дуго крити, и не смеш је ничим приморавати на опстанак, ако би она сама хтела да напусти твоју кућу.«

Јегор је Димитрић био роб кнежев, али је већ годинама трговао на своју руку и постао без мало богатим човеком. Био је предузео неке литерације за руску војску на Кавказу и дошао је за бригадиром по свој новац. Ну да би послушао заповест свога господара, морао је одустати од своје намере и изгубити своје паре.

»Одмах ћеш — не да прође четврт сата — већ одмах овде преобући девојку и оставити ово место. Пасош ти отвара све путе. Животом својим одговараш ми за њену сигурност, па ма те то и свега имања стало. Ако срећно умакнеш с њом, у толико боље по тебе.«

За тим се окрете кнез Шереметев девојци и рече:

»Овај ће вас човек спасти! Узмите хаљине, које вам он буде дао. Он ће вас боље штити од сваке опасности, пошто су мушке хаљине. Јегор ће Димитрић слушати ваше заповести, као да је ваш роб. А сада остајте ми здраво!« И окрете се да пође, али му девојка паде крај ногу, загрли колена, љубљаше му руке и проли читав поток суза.

Он је скоро грубо отрже од себе пође изласку, али се ипак врати и пољуби је у чело.

Када је већ оставио је и када је чула само његов крупан ход, рашири руке и узвикну:

»Алах нека је с тобом!«

Неколико минута по том седоше у лаку »тројку,« коју је терао један брадати Москов, а две добро наоружане слуге пратиле су их на колима.

Шереметев се пожурио натраг у круг официра, који није био више потпуно по броју. Ђенерал се задубио у игру, и после променљиве среће изгубио је скоро све што је имао.

Најзад метну на коцку с једне стране лени плен победе, а с друге да му се врати сав изгубљени новац. Коцка паде: противник ђенералов, један дебели пуковник, доби.

Ђенерал се диже грдећи и ударајући љутито ногама, те пође посрћући своје шатору; за њим пође срећни пуковник и неколико официра, који су се једва држали на ногама. И Шереметев им се придружи.

Пуц унутрашње срибе, гзаци ђенерал Козака на прагу свога шатора; овај се диже, али је од сна и рума био још толико збуњен, да није умео да разбере ситуацију.

Кад је ушао ђенерал у шатор и видео мрак, брзо упали светиљку.

Соба је била празна.

Ђенерал бесно повика:

»Стотину кнута тој животињи!«

Преварени пуковник брзо побеже; а официри су се из свег гласа смејали. Само се Шереметев тихо у себи смејао.

Нико није ни слутио, ко је то могао учинити; сви су сумњали на побегле Черкезе. Међутим су кола баш тада прешла границу. Черкескиња је била спасена!

2.

Јегор је Димитрић срећно довео Зулејку у Одесу и дао јој у својој кући сјајан стан. Изгледало је, да се Черкескињи допало ту, јер је остала.

Јегор је Димитрић спекулирао с великом обазривошћу, великом срећом и великом несавешношћу. Био је један од најбогатијих становника Одесе. Само га је још једно тиштало, што је био роб кнеза Шерметева. Чуо је да је овај имао неке велике губитке на последњим тркама у Паризу, те му понуди половину имања за своје ослобођење. Кнез Шерметев одби гордо ту понуду с речима: „Роб Јегор Димитрић не може се платити десет пута толиком сумом!“ Кнежевој је гордости ласкало, да има роба многоструког милионара.

Јегора Димитрића није притискивао тај однос према кнезу, јер није ни био теретан, али сада рече он у себи, да више не може сносити ту поругу.

А зашто?

Он је волео Черкескињу! А да ли ће му господар допустити да је узме за жену?! Последње одбијање кнежево приморало га је да ипак окуша срећу.

Јегор је претрпаво поклонима Зулејку. Она је представљала господарку свега тога богатства, свега луксуза, те је Јегор хтео да она то буде и у ствари. Више недеља, па и месеца лебдела јој је пред очима слика њенога спасиоца, али како он више није давао гласа од себе, она са свим изгледе. Јегор се јако чувао да прикрије своје односе према кнезу Шерметеву.

Побудио је да пређе у православну веру, да би постала његовом женом, господарком његових милиона, и на крштењу је добила име Марфа Марија. По том је молио кнеза да му одобри женидбу, лукаво прећутавши име младино. Кнез је већ био сазнао, да је ослобођење од ropства била свршена ствар, те посла млади као свадбени поклон писмо са ослобођењем за њенога будућег супруга. Понижење, које Јегор Димитрић никада није могао заборавити.

Он јој је држао европске учитеље, те је од глуше оријенталке створио европљанку. Али европљанка није била задовољна луксузом, забавама и играчкама, па ма ове биле и скупе драгоцености. Оријенталки су, пак, били довољни његови милиони. европљанка је тражила нешто више од милиона. Почела се стидети његовог пређашњег ropства, за тим презирати мужа, и напоследку мрзети га. У колико је њега мање могла трпети, у толико је више била нежна према Марфи, својој јединој ћерцици.

Шерметев је у то време тражио државну службу, и доби угледно место у Одеси. Са изненађењем упозна он у Марфи Марији Шутомоловој Черкескињу, коју је некада спасао из ђенералових канџа, и која је сада цветом највеће лепоте цвала. И њу је јако потресао тај састанак. Оријенталка је дуго мислила на човека, кога је сматрала за јунака и свога спасиоца, а његов дивни стап остао јој је дубоко урезан у срцу и

памети. Кад је Марфа Марија постала Европљанком, срце јој обузе бескрајна празнина, мрзела је свога мужа, који је заслепео својим милионима, а жудела је за човеком, кога би могла да љуби. Појави се Шерметев, пробуди јој успомену на онај најужаснији дан у њеном животу; захвалност и жудња се сјединише у дивље распаљену страст. Ова је после дуже борбе сломи; у срцу јој, које никад није љубило, као муња, елементарном силом, превлада страст и она јој се вољно подаде.

У скоро је Шерметев постао жудно очекивани и чести гост на Шутомоловљевом добру, и Марфа Марија падала бу му страшно у наручја, док су његови пољупци сажижали усне њене. Обома постаде ускоро недовољна ова љубавна игра, хтели су да буду са свим своји, да пред светом отворено покажу своју међусобну љубав, те Марфа одбегну са Шерметевом.

Кад се Јегору Димитрићу овим поступком утврдила већ појављена сумња, кад је нашао празну кућу и малу Марфу без матере, заклео се да ће мрзети Шерметева до последњег дана живота и да ће му се горко светити.

И испуни своју заклетву. Од вароши до вароши, од државе до државе, па и преко океана пратила је Шерметева Јегорова мржња. Навео је свога пређашњег господара на коцку и расипање с помоћу својих агената, навео га на све пороке, најзад на превару и крађу државних новаца, те му је ставио на избор, да као обичан злочинац оде у Сибир или да пројури себи куршум кроз чело.

Шерметев изабра последње.

Али Јегор Димитрић није био тиме задовољан. Још је живела кћи Шерметева, и она је била наследница мржње и освете Јегорове. Марфа се била преселила у Цирих са својим дететом Александром, ћерком кнеза Шерметева, да би избегла срам, који је у Русији чекао наследник а кнежевога имена. На малу Марфу кћер Јегорову није више ни мислила, а Александри је хтела да даде такво образовање, да би могла временом постати учитељицом, гувернантом или лекаром, те би у животу имала сигурну кору хлеба.

Јегор Димитрић пронашао је прибежиште ових двеју несрећница и хтео је сада да се свети Александри. У томе му је много олакшала рана смрт Марфина, коју је жалост пре времена у гроб отерала. Јегоровим посредницима пође за руком да доведу у Русију Марфину кћер Александру и младога студента Николаја Петровића Шверко, који је осећао јаку наклоност према Александри, а имао је везе са nihilистичким круговима.

Александру је Јегор ангажовао као другарицу својој Марфи, а Николаја Петровића узео је за секретара, да би био што сигурнији са својим успехом да поквари Александру. Ну док је богати Шутомолов ковао те грозне планове освете, дотле су Александра и Николај Петровић добили за једномисленика, без своје хотимичне намере, Марфу, која им се, одушевљена nihilистичким плановима, заклекла, да ће живот, имање и све своје жртвовати, само да би имала удела у ослобођењу Русије од ланаца деспотизма. Ну не само да је одушевљавала

слобода отаџбине, већ је осећала и велику, свету љубав према Николају Петровићу; па и ако је знала, да Александра воли Николаја и овај њу, ипак је била задовољна и само тиме, што је осећала љубав, те јој душу није испуњавала ни завист, ни мржња. И тако, док је Јегор Димитрић имао само једну мисао да поквари Александру, дотле је Марфа имала само једну мисао, да заједно са сестром Александри и Петровићу.

Оштром оку Јегора Димитрића није могло измаћи, да ова три млада створа имају неких интимних односа, те се с тога забринуо, бојао се; Марфа, богата, лепа Марфа могла је завртети мозак Николају Петровићу, те тиме огорчити живот Александри, али му је била преча срећа драгога детета, те се реши да изведе већ давно скловани план.

Њему је било познато, да су Николај Петровић и Александра држали овде онде тајне зборове, што је им било врло подесно због многих подземних подрума. Земљините је врло погодно за зидање таквих подрума, који су личили на катакомбе Рима, пошто су имали дугачке ходнике, који су их везивали од обале, кроз улице и преко нијаца. И као што су оне катакомбе служиле првим хришћанима, тако су и ове подземне одаје служиле завереницима за држање тајних зборова.

Јегор је Димитрић највећи део свога имања стекао кријумчарењем. Вила; у којој је становао, била је на једном оближњем острву код Одесе, али он није могао ни слутирати, да су Николај и његови другови, делом с помоћу Марфе, делом случајно открили подземни ходник, који је испод мора везивао острво са обалом Одесе, и у коме су биле грдне магаци са робом. Ове су магаци биле двосратне као палате, и њих су употребиле Николај и његови другови за зборна места, увек у присуству Марфином.

Не знајући ништа за то, Јегор Димитрић у нарочитој аудијенцији откри гувернеру, да је он приметно, како Николај Петровић и Александра стоје у вези са најопаснијом nihilистичком дружином; треба их брзо ухватити и доћи до њихових издајничких списа. Они ће бити вечерас у његовој вили, те се тамо могу ухватити, а њихово апшење неће тамо изазвати толико сензације, као кад би то било у његовој палати на Маринском булевару. Гувернер му неколико пута топло захвали и уверавао га је да ће о томе известити и највише место, само нека се он побрине, да завереници буду заиста у вили.

Јегор се Димитрић пожури кући и позва Марфу да иду у посету једној пријатељској породици, али ова то одлучно одби, те се Јегор реши да оде сам, пошто ни у ком случају није хтео да буде сведок апшењу.

Кад је наступило вече и обалске се светиљке упалиле, Николај Петровић са Александром и Марфом сиђоше низ степенце у подруме, који је тајним вратима водио у подземни ходник, у коме су биле скривене магаци Јегора Димитрића, брзо су стигли на збор, где је Марфа слушала ватрене речи Николајеве. На све стране биле су постављене страже сем на уласку из Јегорове виле, пошто се отуда завереници нису бојали никакве опасности.

За то су време довели се на неколико чамаца наоружани и тајни полицајци, опколили вилу, претресли не само Александрину, већ и Марфину одају и код обеју девојака нашли су списе нихилистичке садржине. У исто време претресен је и стан Николајев у палати Јегора Димитрића на Маринском булевару. Чиновници, који су претресали вилу, чудили су се да никога у њој нема и ако је сва осветљена. Испитиваху, тражише и најзад нађоше тајни улазак, те после дугог лутања пронађоше осветљену магазу и у њој на педесет завереника, како слушају говор једног младога човека, који се био попео на импровизовану трибину и отуда ватреним речима пропаганде одушевљавао присутне својим реформаторским идејама.

Тај је говорник био Николај Петровић; њему су била окренута два младалачка лица чаробне лепоте, која су личила као да су две сестре — несрећна Александра и срећна Марфа, деца једне матере, али она то нису ни слутила, пошто им то никада није откривено.

Појава полиције пренеразила је у први мах присутне. Они у позадини се надаше по том у бегство и већини је то пошло за руком. Полиција се устреми на Николаја Петровића на обе девојке, и ови се ни најмање нису опирали. Већина осталих, као што рекосмо, побегла је, а полиција, пошто се није умела наћи у подземним ходницима, задовољила са тиме што је приликом хватања ранила неколицину завереника.

Гувернеру је јављено о ашпењу завереника и предати су му списи, који су нађени у палати и вили Јегоровој и за тим је извештен о до тада непознатом подземном ходнику, који је испод мора везивао Јегорову палату са виллом, и који је могао врло корисно да послужи за кријумчарење предмета који подлеже плаћању царине. Тако је на мах било јасно, на који је начин пређашњи роб тако брзо дошао до баснословнога богатства. Гувернер донесе решење, да се све то огромно имање конфискује у државну корист, а већ је сутра дан био уапшен и Јегор Димитрић, јер је нихилистичка завера лако доведена у везу са царинским злоупотребама. Оба су ова ашпења учинила у Одеси највећу сензацију.

Гувернер се пожурио да пошаље акта у Петроград апсенике у Чорков, у тај ујасни затвор, о коме обавештени нишу, да се из њега иде право у гроб или у лудницу. Николај Петровић и Јегор Димитрић добише такве ћелије, у којима се није могло ни седети, ни лежати, ни стајати, већ се у згуреном положају дан и ноћ мучило. После више месечне истраге послале их све у Сиберију са стотинама другова, обичних и политичких криваца.

Марфа и Александра погледале су Николаја Петровића и Јегора Димитрића, али овај се није усудио да к њима скрене поглед, нити да га управи горе к небу, јер сваки сусрет са Марфиним погледом изгледао му је, као да му она непрестано узвикује:

„Издајко! Убицо!“

Николај је Петровић налазио у Александриним очима снаге и утехе, а звекот ланаца на ногама обеју девојака срце му је парао. Марфа је срце било испуњено двоструким болом — и за оцем и за Ни-

колајем, јер сиротица није у својој наивности могла ни slutити, да је њен отац подла издајко.

Све су четворо били осуђени на тешке телесне радове у сибирским рудницама. Кад су доведени на место опредељења у Сибир, подвргнути су поповном испиту па чак и женске. Пуковник, гувернер тамошњи, наредио је да се женске испитају у нарочитом одељењу под његовим надзором, пошто је на њих у спроводном писму обраћена као нека нарочита пажња, да су опасне по државни поредак. У ствари је пуковник опазио у њима две лепотице, те је по својој дивљачкој крви хтео да их злоупотреби. Пуковник и његов ађутант су се цинички смешили и прождрљивим погледима пратили обе девојке, које су скрушене шле на испит, по њиховој заповести. Све су то гледали Николај и Јегор, срце им је дрхтало, а крв се у жилама ледила.

Кад су доведене девојке у биро, гувернер нареди да се обе свуку. Несрећнице су хтеле да побегну, вичући очајно за помоћ, али су им томе стали на пут два стражара, ухвативши их чврсто. Александра и Марфа падоше на колена и преклињаху за милост, али им је пуковник одби и погледом даде знак стражарима да их свуку, ови то учинише покрај свега знања и јецања двеју девојака. На дати знак стражари се уклонише, осташе с њима на само пуковник и његов ађутант. Девојке су се биле чврсто загрлиле и лица сакриле једна другој на раменима. Гувернер даде знак најзад и ађутанту, па приђе Марфи, ухвати је око паса, да би је истраго из Александринога наручја.

Кад су одвратне руке дотакле се Марфина тела, она их се отресе и муњевитом брзином дотрчи до прозора, разби га и са јасним узвиком за помоћ скочи кроза њ. На земљу је пала, пребила и ноге и руке и остала у несвести сва у крви — све то на очиглед ужаснутом Николају и Јегору. Очајничко дело Марфине нехотично је одстранило пажњу пуковника и ађутанта од Александре, те се она, гоњена инстинктом страха од смрти, дочена мало хањина и сакри у једну побочну собу, закључавши врата за собом. Али док се она облачила, већ је чула страховиту ларму масе осуђеника, коју је предводио Николај, да њу спасе.

Стража се морала латити оружја, јер је гувернер већ лежао мртав на земљи; жестока се борба отвори, те стража осу ватром из пушака. Једна кугла погоди Александру посред срца; она паде у наручја Николају и дошану му:

„Остала сам невинна!“ —

За то је време Марфа још једном била дошла к себи и, превијајући се као црв од бола, казала је већ скоро полуделом Јегору Димитрићу:

„Остај ми здраво и кажи Николају да сам га љубила, њега, а не Александру као своју сестру.“

Марфу и Александру сјединио је један гроб. Јегор се Димитрић угушио својим ланцима. Кад је после дуго година пуштен у слободу Николај Петровић, засадио је ружама гроб двају пуцољака, који су само за њега цвали и њега једино љубили до последњег даха живота свога.

Доб. Базић

Свет снова

Превео са француског, Д-р Милутин Д. Нешић.

Идеје и слике, које нам се јављају за време нашег спавања, чине без сумње један засебан свет. Да ли сан припада каквој животној области, независној од нашег земаљског живота, као што мисли Карл ди Прел? Да ли сан није, боље рећи, проста и несвесна реакција дневних утисака? То је свеједно! Био сан независан од нашег живота, или био само несвесно понављање истог, он се јавља као једна од најинтереснијих и најтајанственијих појава.

Због саме свеопштности његове (који је од њега поштеђен?) и крајње лакости, којом се он изазива, сан се може сматрати као једно од најуспешнијих средстава за објашњење тајанствене радње наше полустести.

Тек у најновије доба, од како су се снови почели научно бележити и прибирати, дошло је се до најважнијих и најзанимљивијих података, почињући са онима, који се налазе у специјалним делима, као што је Greenwood-ово дело, и завршујући са многобројним случајевима, који се помињу у временским часописима, као што су: *Les annales psychiques; Les proceedings de Myers; Le philosophical journal*, у Чикагу, или чувени *Borderland* од госпођице Х. Психологија, може се, дакле, напоследку надати, да ће успети да протумачи по неке загопетке из света снова.

Научењаци, романсијери, песници, прости посматрачи, цео свет напоследку учествује у томе са својим скромним прилогом. Колико је од нас далеко оно време, када су озбиљни људи држали да је испод њиховог достојанства прибележавати или објављивати своје снове! Благодарени доброј вољи мало час поменутих људи, збирка снова има чиме да задиви све оне, који гину за чудноватим и неочекиваним новостима.

Поменимо између осталих онај чудновати сан, који је ту недавно испричао Павле Бурже у листу „*Le Gaulois*“, а који се тиче смрти његовог пријатеља Леона Шапрона.

У Италији 1880. год., далеко од Париза, његов му се сиромаш пријатељ јавио у спу лежећи на самртној постељи, а около њега се водила преписка о томе, ко ће га заменити у драмској критици...

Вративши се у Париз, Бурже исприча свој сан Мопасану, који га прекиде рекавши му:

— Зар ти незнаш, да је Шапрон опасно болестан?

Осам дана после тога Шапрон је умро...

Шта да се каже, на пример, о веровању у снове Шонсеја Денеа, најпрактичнијег човека у Северо-Америчким Државама? Овај некадањи радник, који као краљ америчких железница располаже са 100.000 радника и више стотина милиона франака, признао је, ту недавно, да је до једног дела свог богатства дошао благодарени својим сновима.

Но ма како да су већ богате збирке снова, нема их ипак много, који би нас онако силно могли потрести, као што то чини сан Александра Берара, посланика енског, који нам је он испричао и који ми мало ниже доносимо.

Та прича постаје још интереснијом, кад напоменемо, да Берар не само да не верује у натприродне ствари и појаве, него је баш напротив њихов највећи противник. У осталом, публикација његова *истините приче* само је последица живе преширке вођене у уредништву часописа „*Revue des Revues*“, о истинитости извесних телепатских опита, коју пред нама брањаше један од професора париског медицинског факултета. И ако отворени противник натприроднога, Берар нам исприча свој сан из доба, када је био државни тужилац у Лиону. Све нас је, и оне који су сумњали, као и оне који су веровали, његова истинита прича толико престравила, да је се Берар најзад решио и штампати је у „*Revue des Revues*“. Наши читаоци дивље се заједно с нама чудној подударности Бераровог сна са јавом, због чега је овај сан не само један од најчудноватијих снова, но у исти мах и један литерарни комад, који сасвим може пристати уз извесне фантастичне стране Хофмана или Едгара Поа.

ЈЕДАН ЗЛОЧИН *)

(ИСТИНИТА ПРИЧА)

У то доба, пре једно десетак година, ја бејаш судија. Пошто сам довршио дугу и тешку истрагу једног страховитог злочина, који је престравио целу околину, мени се тада дању и ноћу, кроз више недеља, привиђаху и у сну и на јави само лешине, крв и убиство.

Ја сам, обрван овим крвавим успоменама, дошао, да се одморим, у једну омању, мирну, тужну и невеселу бању, без каснијих бурних забава, без тутњаве великих путничких кола, а скривену у дубини наших зеленом шумом одевених гора.

Сваког боговетног дана ја сам из Х... правио излете по околини и лутао по густим растовим и јеловим шумама. Приликом тих излета дешавало се покад кад, да сам сасвим залутао, изгубивши из вида највише врхове дрвета, помоћу којих сам обично налазио пут ка моме хотелу.

Једнога дана, по заласку сунца, ја изађох из шуме на један пусти пут, који вођаше узким теснацем између две високе планине. Пад беше општар, и у извору поред пута беше места само за један потоцић, који падаше са кршева ка долини у безбројним скоковима. С обе стране пута беше мрачна, мирна и бескрајна шума.

На путу један стуб показиваше, да место Х..... беше на 10 километара удаљено: требало ми је још тај пут да пређем; али, уморен услед пешачења, које је трајало 6 часова, и мучен жестоком глађу, ја сам желео да што пре дођем до вечере и ноћишта.

На неколико корачаји од тога места налазаше се једна усамљена сиротињска гостионица, право свратилиште возара, над чијим уласком висаше оклепана фирма са натписом: *Код зборишта тријатеља*. Ја уђох.

Беше једна једина соба и то чађава и и мрачна. Гостионичар, људскара, опаког

лица, жуте боје, а његова жена, мала, црномањаста, скоро у дронцима, сумњивог и подмуклог погледа, дочекаше ме при уласку.

Тражио сам да једем, и ако је могуће да преноћим. После мршаве вечере — врло мршаве — за време које ме је неповерљиво и чудновато, инквизиторски, гостионичар погледао, ја се дигох и при светлости једне жмираве лампе, која светљаше врло рђаво, али која се за то пушила и пуштала врло гадан мирис, пођох за гостионичарком, која ме кроз дугачак ходних и преко рђавих степеница одведе у једну опалу собу над коњушницом. Гостионичар, његова жена и ја бесмо јамачно сами самцити у овом кућерку у сред шуме, и далеко од сваког села.

* * *

Ја сам толико опрезан, да то прелазим скоро у плашљивост: — и то се има приписати мом занимању, које ме без престанка гони, да мислим на учињене злочине као и на могућа убиства. Пошто сам се закључао, ја сам пажљиво прегледао своју собу, у којој беху: једна злеуда постеља, две сломијене столице, и у дну, скоро скривена иза дуварског ћилима, једна врата са бравом без кључа. Ја отворих ова врата: она излажаху на некакве степенице, које вођаху напоље. Да бих спречно улазак на та врата, ако би их ко покушао споља да отвори, ја прислоних уз ишта један обичан беостол, са крњим умиваоником на њему, и још метнух поред стола једну од двеју столица. На тај начин врата се не могаху отворити, а да се не чује. И ја легах.

После онаквог једног дана ја заспах, као што се може мислити, као заклап. Одједаред се тргох из-а-сна; изгледаше ми, као да неко отвара врата и при отварању сто помиче: мени се учини, да кроз кључаоницу видим светлост, несећам се да ли лампе, или фењера, или свеће. Скоро ван себе ја скочих полусањив и узвикнух: ко је? Никакав одговор, већ тишина и потпуна помрчина. Ваљда сам сањао или био сиграчка чудноватог привиђења.

Дуго нисам могао заспати од силнога страха, који ме је споао. Али ми најзад умор савлада страх, и ја заспах тешким и мучним сном, који беше испрекидан грозном мором.

Учини ми се да видех, но ја видех у сну собу, где бејаш; у постељи пак видех да ли себе или ког другог, не знам; скривена врата отворише се и гостионичар — главом мој гостионичар — показа се са дугачким ножем у руци; иза њега стајаше на прагу његова прђава и дроњава жена, која својим гаравим прстима заклањаше светлост једног фењера; гостионичар се тихим кораком приближи за тим постељи и забодје свој нож у спавачево срце. По том муж и жена, узевши леш, он за ноге а она за главу, сиђоше низ узане степенице. Да напоменем због доцнијег још и ово: муж држаше у зубима танку алку, о којој висаше фењер — и обе се убице спуштаху низ мрачне степенице при бледој светлости фењера. Ја се тргох из-а-сна сав у хладном зноју и престрављен. Зраци јесењег сунца продираху кроз проређење шалоне у моју собу, и то беше без сумње светлост оног фењера у сну. Ја устадох и обукох се на брзу руку. При поласку ја видех гостиони-

чарку саму, ђуљиву и подмуклу, и радостан умакох, као из пакла, из те сумњиве гостионице, да се на отвореном, сунцем обасјаном пољу, а уз весели цвркул тица, нађихем чистог јеловог ваздуха.

* * *

Ја не мишљах више на мој сан. Три године после тога, ја нађох у неким новинама белешку, која је од прилике овако гласила: „Посетиоци бање и становници места Х... врло су узнемирани због изненадног и необјашњивог нестанка г. Виктора Арноа, адвоката, који се, од како је пре 8 дана отишао на неколико само часова у брда, није више у свој хотел вратио. Нагађа се свашта о овом чудноватом нестанку.“

Зашто ли је чудновата веза мисли оживела у мојој памети, сећање на мој сан у оној гостионици? Не знам; али, та веза мисли ухватила је још јачег корена у мојој свести, када ми, на три дана после тога, исте новине донесоме ове редке: „Наишло се у неколико на траг г. Виктора Арноа. 24. августа у вече видео га је један возар у једној усамљеној гостионици: *Код зборишта тријатеља*. Он се решио да ту проведе ноћ. Гостионичар, који је изашао на глас као врло сумњив, и који до тога дана није ништа говорио о своме путнику, би узет на испит. Он тврди, да је Арно напустио гостионицу још исте вечери, и да није ни преноћио код њега. И поред овог тврђења, чудна се нагађања почеше ширити по околини. Говори се о другом неком путнику — енглеске народности — несталом пре 6 година. Међутим, једна чобанчица тврди, како је у једну бару, скривену у шуми, бацила крваве чаршаве. Ту се крије нека тајна, коју би требало осветлити.“

Ја немогах издржати, и гоњен неком неодољивом силом, која ме на силу Бога увераваше, да је мој сан постао страховита стварност, одох у Х...

У Х... судије нагнани јавним мњењем, морали су узети ту ствар у своје руке, и трагаху је, али без поузданих података. Ја упадох у канцеларију мог друга, иследног судије, истог дана кад он саслушаваше моју стару гостионичарку. Ја га замолих за дозволу, да останем у његовој канцеларији за време овог саслушања.

Улазећи, жена ме извесно није познала: она се никако није ни освртала на мене.

Она причаше да је доиста један путник, чији се опис подудараше са описом Виктора Арноа, дошао 24. августа у вече у њену гостионицу, али да он у истој није преноћио. У осталом, додаде она, у гостионици има само две собе, које беху заузела два возара, који су на саслушању ово потврдили.

Умешавши се, изненада, ја узвикнух: „А трећа соба, она над коњушницом?“

Гостионичарка одједанпут задрхта, и за тренут изгледаше да ме је, као, после изненадног пробудења познала. А ја, готово надахнут, дрско и безобразно продужих: „Виктор Арно спавао је у тој трећој соби. Ви сте дошли ноћу са вашим мужем, ви држећи фењер, а он дугачак нож; ви сте се испели по степеницама коњушнице и отворили једна потајна врата, која воде у исту собу: ви, ви сте остали на прагу од врата, док је међутим ваш муж пришао

*) Ми смо имали оваку причу о овом истом догађају од г. Горона и штампали смо је под насловом „Сан“ у 1898 г., на стр. 165. али почем је ова узвод и испричана од самог судије г. Берара и то на други начин, ми је пуштамо у лист.

кревету и убио путника, а за тим макнуо сат и новчаник.“

То беше мој сан од пре три године, који им испричах: мој друг слушаше ме забезекнуто, а што се тиче жене, она престрављена стајаше као кип са разрогаченим очима и зубима, који од силнога страха цвекоташу.

„За тим обоје, додадох, узели сте леш, ваш муж за ноге а ви за главу, и тако сте га скинули низ степенице. Да би вам било видно, ваш муж држаше у зубима алку, о којој висаше фењер.“

И тада ова жена, престрављена и бледа, којој ноге почеше клецати, рече: „ви сте дакле све видели?“

По том сурово одби да потпише протокол саслушања, и потпуно занеми.

Кад мој друг прочита мужу моју причу, овај, држећи да га је жена издала, опсова: „ах, гадура, она ће ми за то платити!“

Мој сан постаде, дакле, жалосна и страховита стварност.

У коњушници гостионице, испод једне велике гомиле ђубрета, пађоше леш несретног Виктора Арноа, а поред њега човечије кости, можда кости оног Енглеца, који је нестао на 6 година пре тога у приликама истоветним, и исто тако тајанственим.

* * *

А мени, да ли се и мени припремао исти крај? Да ли сам оне ноћи, када сањах, доиста чуо да се отварају тајна врата, да ли сам доиста видео светлост кроз кључаоницу? Или, не беше ли све то само сан, уображење и жалосна слутња? Не знам, али ја не могу а да се од страха не стресем, кадгод се сетим те сумњиве гостионице, која се крај главнога друма губљаше у густој јеловој шуми, и која, са свога бедног изгледа, нимало непристајаше уз лепу околину и поточић, који се, скакућући са камена на камен, разбијаше у безброј сјајних капљица.

„Revue des Revues.“

NO NEGRA

Пре једну годину и неколико дана дознаде шпанска радничка странка, а пре пола године просвећени и напредни европски људи за један судски злочин, о коме се сада свуда говори и због кога су само у фебруару држана два јавна скупа у Лондону и један у Паризу. Из Шпаније прешао је покрет за невино осуђене у Француску, из Француске у Италију, и отада у енглески, белгијски, холандски, швајцарски и други листови дизали свој глас у тој ствари, докле су се у исти мах они, који су се заузимали за невинне жртве, обраћали на све људе, за које мишљаху да имају утицаја на јавно мишљење, и молили их, да од своје стране учине све, да се ти јадници ослободе.

За прву иницијативу у тој ствари има се захвалити једној доброј, јуначкој жени, Шпањолкињи Соледад Густаво. Али покрет је постао европски тек онда, кад су ствар узеле у своје руке неке од најодличнијих личности у Француској.

Пре двадесетину година пронела је штампа широм света глас, да је у Шпанији откривено једна веома разгранато злочиничко друштво под именом „La mano negra“ (црна рука), које је имало за циљ убијање, плачкање и паљење и коме се могло учинити крај силним хапшењима, многобројним погубљавањима и осудама на вечну робију.

Да би читаоцима у кратко саопштили резултате, које су дала у последње време предузета ревностна истраживања, којима су много припомогла писма, што су прокријумчарена из затвора у којима тамноваху невинне жртве, осуђене по тој ствари, морамо најпре рећи, да „La mano negra“ није никад ни постојала. Она има да за свој вештачки живот захвали проналаску шпанске полиције, која је хтела да има неког изговора да угушује радничка удружења, да шиље на губилиште све оне радничке вође, који су се месним властима чинили најсамосталнији а према томе и најопаснији.

Земља, у којој су се ти догађаји одигравали, то је Андалузија, коју су небројени романтични песници опевали. Сама по себи та покрајина је плодна, али њено земљиште припада неколицини нерадних великопоседника, докле је многобројно сеоско радничко становништво, које са бедном надницом чемерно животари, из дана у дан све већма изложено глади. У очајању оно се напоследку организовало у удружења, која су чувала његове интересе. Та удружења била су силнима три оку, који су хтели пошто по то ишчупати. Интернационална удружења била су забрањена, али месна не, и човек, који је најпре решио да их уништи и тиме сурва у несрећу небројене људе, беше Херес-де-ла-Фронтерски срески начелник дон Томас Перез Монфорте. Изговор му је пружио неколико случајних убистава, неколико изгреда и паљевина, како се то дешава увек, а нарочито у пределима, у којима је становништво узрујано услед глади.

Монфортејево поступање најбоље карактеришу подаци, које је шпанском листу „Tierra y Libertad“ послао један прост, али скроз образован радник, Мандел Санчеј Алварец.

Он ту извештава, како га је једнога дана из винсграда, у коме је радио један жандарм одвео к среском начелнику у Херес, где га је овај лепо дочекао, замолио га да седне, понудио му једну цигару, обећао му четвороструку до петороструку надницу, ако би му дао имена и адресу политички најистакнутијих радника и хтео да их на претходно дати полицијски миг наговори, да запале неко жито или исеку овај или онај виноград. По том је Монфорте пустио Алвареца кући с опоменом, да се добро промисли какав ће му одговор донети. Срески начелник му је казао божем пријатељски: „Ми можемо разговарати један с другим као отац и син; само не заборавите да сам ја отац!“ Кад је Алварец идућег пута дошао, да му да негативан одговор, опоменуо га је срески начелник, да он има пута и начина да га натера. И одиста неколико месеци после тога поче парница због паљевина и сечења винограда са 30 до 40 оптужених, којом је при-

ликом Алварец двадесет месеци држат под ислеђењем.

Тада ступи у дејство „Mano negra“. У чему се она састојала није никад знао ни један од жртава, које су оптужене за учешће у тајном савезу. Једино што је поуздано то је, да су једнога дана у Вилмартину, једној парохији, где је тако зван „револуционарни“ покрет међу сеоским становништвом био најјачи, нађена три црна отиска од руке на неком зиду — што само по себи не доказује ништа друго до ли да је неко умочио своје прсте у какав суд с црном бојом. Али Монфорте је тврдио, да је та црна рука селацима знак „тајног суда“, коме је циљ да пали и коље богатије људе. Та клевета утврђена је још више, кад су он и његов помоћник Оливер „под једним каменом написли статуте тог тајног друштва заједно с признањем свих злочина, у којима статутима су се чланови обвезивали на разбојништва, паљевине и убијање“. Већ само то да неко тајно друштво држи своје статуте под неким каменом у пољу, беше права дечја измишљотина, али да је оно ту оставило и своје признање, беше и сувише претерано, а ди би се могло веровати. Па ипак у то је веровано. Од тог тренутка власти су имале у руци једно средство, да сва радничка андалузијска удружења доведу у везу с тобожњим радничким савезом „Mano negra“.

Одиста у години 1882 издаде „либерални“ гувернер Кадикса, Лова Сантос, једну противуставну наредбу, којом је наређивао, да се код пожара, који се не могу доказати, сматрају као виновници кућни олош, а ако њега нема онда месне управе тако званых радничких удружења.

Поведоше се једна за другом три парнице: парница „Парила“, парница „Аркос“ и парница „Крчма код четири пута“. Све те парнице имале су за циљ, да раднички покрет униште под годним изговором.

Највећу сензацију изазвала је парница Парила. Један радник, по имену Бартоломео Кампос погинуо је у децембру 1882 у једној тучи са својим рођаком Мануелом Гагом. Обојица су били чланови месног радничког удружења. Али Кампос је из тог удружена искључен, с тога што се дознало да је био у недопуштеним односима с женом једног другог члана. Према томе то убиство имало је чисто приватан карактер. Ма да је Гаго имао једног јединог саучесника, тим поводом је бачено у тамницу ништа мање но стотину радника, а државни тужилац Мануел Ацентиа предложио је 15 људи за смртну казну. Вредно је потрудити се и проучити његову оптужбу, став по став, за једног критичара је тај говор врло поучан. Њега би ваљало донети у каквој књизи, која обучава о стилу да би се виделе све оне грешке, којих се ваља клонити. Ретко где дође придев, да није у суперлативу, а никако именица без читавог низа придева. Ево тога стила: „Овде је реч о најјезовитијем, најстраховитијем, најнечовечијем и најпоқваренијем убиству, какво никад нису забележили анали злочина, реч је о убиству, извршеном с најрефинијенијим предушљањем, најсуровијим неверством итд.“

Сва тежња државног тужноца била је управљена на то, да докаже да је месно радничко друштво и „Мано негра“ један и исти разбојнички савез, бич и ужас целог предела. Један од оптужених, који је у једном недавно публикованом писму доказивао своју невиност, полудио је услед тортуре, којој је потчињен, и тек после дужег времена дошао је к себи. Шесторица су осуђена на вечну робију у окову. Седморица су гаротирани, т. ј. погубљени на начин, који је уобичајен у Шпанији, који се састоји у томе што жртва седне на једну столицу, окренув леђа једној гвозденој мотки, за коју је утврђен један гвоздени обруч који се природи на врат и подади прафом стеже.

Писма која су Антонио Ватера, Хосе Ортега и Салвадор Морена писали из разних тамница, из Гомере, Пуерто де Санте и Алхуцемаса, ужасни су прилози ка историји човечије неправде и суровости.

Обе оне друге судске парнице имају исти тип као и прва, и резултат је био да је у шпанским тамницама, делимиче у Пуерто де Сан Марија, делимиче у Цеути тамновало осам још живих људи, осуђених за учествовање у злочинској завери „Црна рука“ — завери, која није никад ни постојала.

На скупу, који је 16 јануара држан у Паризу у корист невиних, скренуо је Жоре особитом речитошћу пажњу на то, да је Драјфусова афера отворила свету очи да види све оне могућности, што се крију у правосудју. Чинећи алузиде на тешке окове, у којима је тамновао сукањ Баволеог острва рекао је: „Како се можемо чудити што је тортуре употребљена у земљи инквизиције, кад је то тек пре кратког времена било у земљи револуције?... Злочин, који су учинили власници обасјан је дивном светлошћу, светлошћу осветничке истине, која ће у целом свету осветлити лица жртава као и злочинаца.“

У Лондону су држани скупови за невинно осуђене 7 фебруара у Етенеуму, 14 фебруара у Либертију.

У Француској су Пјер Гилар, Жорж Клемансо писали за ту ствар, а у Лондону је за њу говорио Крапоткин.

Ево имена те осморице, што већ двадесет година невини носе окове: Хосе Ортега, Аугустин Мартинец, Антонио Валеро, Силвадор Морено, Кристобан, Гил, Дијего Моралес, Франциско Пријето, Хосе Добладо.

Како најновије вести јављају ове невинно осуђене жртве су баш пре неки дан помиловане.

„Н. Сл. Пр.“

ИЗ МЕМОАРА Г. ГОРОНА

КРОЗА ЗЛОЧИН

Два злочинца

Трећег дана по извршењу злочина једна белешка из одељења за хотеле с намештајем саопшти нам да је, исте ноћи кад је извршено убиство у улици Монтењ, једно лице, које је казало да се зове Хенрих Геслер, нестало у коме је становало из хо-

тела Којџе, у близини северне железничке станице.

Хенрих Геслер! Гастон Геслер! Убијца је лако могао променити име. Једва на један час по пријему белешке из одељења за хотеле с намештајем, био сам у хотелу Којџе, и узантио сам, у сасвим простој соби у којој је становао нестали путник, један гадан сандук, једну торбу од хартије у којој је било цигара, једну женску слику у једном старом медаљону и врло просте кошуље које, чудновато! бежу обележене са Г. Г.

— Гастон Геслер! повикаше агенти који бежу пошли са мном.

Доиста, блискост се фатално показивала. То лице казало је да се зове Хенрих Геслер (а рубље му је било обележено са Г. Г.) Гастон Геслер ступио је у хотел Кајџе 5. марта а из њега га је нестало ноћу између 16. и 17., ноћу кад је извршен злочин, после једне свађе са хотелијером који је претио да ће га избацили на поље ако не плати своју собу. Изгледало је да је кривица тога непознатог била јасна несумњива.

Па ипак, нисам ни мало делио одушевљење својих људи. Да ли ме је то почео обузимати скептицизам г. Тајлоров? Чинило ми се да подударане појединости, ма како да је била чудна, ипак још није било пресудан доказ... Па ипак, узантих врло марљиво у соби у хотелу Кајџе, све предмете који су припадали Геслеру, међу којима је био и један изборни проглас из Бреславе, којим је било увијено месо купљено у месарници.

Тај проглас, који је био од некаква немачког социјалисте, одмах ми се учини од особите важности. Њега је, онако изгужвана, подерана, могао и прост случај донети у ту собу у хотелу, али је изгледало бар вероватно да је путник коме је он припадао морао проћи кроз Бреславу.

У Паризу је завладало велико узбуђење, кад се сазнало шта је нађено у хотелу Кајџе, и мислим да је занимљиво за читаоце да наведем неколико извода из новина из тога времена. Тада ће се лако схватити стање јавнога мишљења у то време.

Репортери већ бежу отпочели сновати кроз управу Безбедности... Неки новинари који бежу сазнали да сам отишао у разматрање, али који нису знали куда, вребали су мој повратак на кеју Орлож. Тада су показали врло велику умешност, пустили ме да уђем у управу Безбедности, па обраћајући се питањем кочијашу кога бејаш оставио, рекоше му општрим тоном:

— Ви сте возили г. Горона?

— Тако је, одговори кочијаш, мало поплашен.

— Добро, то ћемо проверити.

И уђоше у кола. Кочијаш, мислећи да има посла са вишим чиновницима полицијске Префектуре, можда и са самим префектом, то ми је касније признао, јер сам био радознао те повео истрагу о том чудном случају, — одвезао их је у хотел Кајџе, где се та игра и даље наставила.

Газда од хотела такође је мислио да прима походу високих чиновника, па, гологлав, клањајући се дубоко, врло дубоко, као што је певао Вотје у *Малом Војводи*,

уведе у собу Геслерову и даде им најпотпунија обавештења.

Деде сада, после тога, говорите о тајни истраге могућности, за једног шефа Безбедности, да чува марљиво тајну својих операција!

Међу свим новинарским причама, навешћу ону из *Intransigent*-а која је била једна од најтајнијих:

»Приликом свога последњег путовања из Париза у Нанси, мнимо убијца одсео је у хотел Кајџе, на углу улице Сен-Кентен и улице Данкерк. Тамо се настанио 5. марта. Показали су му једну собу чија је закупна цена била пет динара дневно. Налазећи да је одвећ скупа, тражио је да га сместе на шестом спрату.

»Излазио је тек око два часа после подне из свога новог стана а враћао се врло касно ноћу, јер се није хранио у хотелу.

»16. марта у јутру, поднели су му рачун који је износио 30 динара. Он одмахну главом на одговори на немачком: *Nicht!*

»У вече, на неколико часова пре злочина, нестало га је из куће, оставив у залогу само један малени жут сандук који је узантила власт. У томе сандуку биле су само ситнице без вредности.

»Геслер је био, у тај мах, на измаку својих средстава. Уза се је имао само неколико динара.

»Попио једну кафу у радњи одмах до хотела, а за тим је изјавио да нема у џепу ни пребијене паре.

»Геслер је врло рђаво говорио француски; у реченице које је изговарао на томе језику, нашао је немачке речи.

Остављајући хотел Кајџе, моји агенти отишли су у истраживање на северну железничку станицу. А *Gaulois* је тврдио да су Геслера тражили у Бриславу.

У последњем часу, као да би се цапнула што раније није ништа донела, *Агенција Хавасова* донела је ову белешку:

»Убијца из улице Монтењ још није ухваћен; има основа мишљења да није ни остављао Париз.“

Било је и фантастичких извештаја од репортера, којима је било намењено да постану романијери. Ево једног занимљивог примерка те фантастичне репортаже:

Ми велимо да је нека тајна веза везивала Геслера са његовом жртвом; полиција се стара да објасни ту тајну која би могла имати врло велике важности за саму истрагу.

»Све се више и више верује да је мала Марија била, не кћи Анетина, него Марије Рењолове, која је имала озбиљних разлога да крије своје материнство.

»Ако ухватите убијцу, ова ће ствар бити крупна по својим откривењима.

Друго једно питање буну истражне судије: да ли је Геслер право име убијце или не? Тек свакојако то је бар оно под којим су га познавала у Паризу лица која су га походила.

»Јуче после подне, г. Горон је добио једну важну изјаву, од некаква трговца, г. Х..., који је нарочито познавао убијцу.

»Овај му је последњи, последње среде, у очи дава злочина, заказао састанак за пдући петак, да би му исплатио једну приличну суму коју је од њега био узео у зајам.“

У свему томе није било ни речи истине.

Али друге су приче биле тачне. Г. Гијо био је ван себе од гнева, паркет тако исто, а сутра дан у вече, могло се читати у *Temps-y*:

»У паркету, показују се врло ердити због изношења на јавност у току истраге, због којих су новине могле упознати публику са наласком манжета и појаса злочинчева.

»По мишљењу судија, убијца, кад је убио три лица која су га, мислио је, једина познавала у кући, морао је мислити да је себи обезбедио некажњеност, када је, на против, да бисмо употребили карактеристични израз једног истражног судије оставио на месту злочина своју карту посетницу. Од првог тренутка, био је познат, и знало се у који је хотел одсео, и знало се да је у њему оставио своје сандуче од коже које је г. Тајлор пренео у свој кабинет; агенти намештени у околини куће вребаху кривца који би, мислећи да се не зна за њ, могао опет доћи, мисле судије, да потражи свој пртљаг или да пошаље по њега некога који би умакао. Када је, на против, убијца сазнао да је његова идентичност утврђена, све те предузете мере нису имале успеха.«

Г. Гијо се врло хладан показа према мени; мало је још требало па да мене криви да сам ја главом предао свога кочијаша репортерској радозналости.

Па ипак, како је у тај мах морао рачунати са штампом, као један прост шеф Безбедности, даде да се увесе сутра дан, у *Gazette des Tribunaux*, службени орган Паркета у важнијим приликама, ову белешку:

»Истражни судија, имајући при руци од првога часа, у току својих истраживања, обавештења од највеће важности, мислио је да је најпоузданије средство да се брзо дође до ухапшења препоручити најпотпунију тајну о извесним појединоствима чије би раструбљивање морало ићи на руку бегству убијце.

»Неопрезна саопштења која је учинила штампа нагоне истрагу да пође са свим дружичијим правцем него што је био онај којим се мислило ићи.

»Пред сувише потпуним узвишењима јавности да би могла оставити кривца у незнању најситнијих појединости које би га могле интересовати, а сувише нетачним да би и публику могла удружити у његовом истраживању, постаје потребно дати јавно његово обележје као и обележје предмета који изгледају да су покрађени.

»Лице за које се држи да је извршило злочин било би неки Хенрих-Гастон Геслер, од својих тридесет и пет година, висок 1 m. 70 sm. витак, црних бркова, мрке боје лица, суморне и ружне физиономије, са изгледом пропала човека, доста добро одевен. Мисли се да је пореклом из Аустрије. Говори више језика; изгледа да је био сликар или фотограф; као да је походно галантне женске и служио као подводник.

»Изгледа да су покрађени ови предмети:

»Једна кеса од злата и са ситним рупицама и грбом;

»Једна слична сребрна кеса без грба;

»Један мали часовник у облику срца окићен плавим емаљем са бриљантима;

»Један прстен звани бурма, са врло крупним каменом;

»Два крупна камена утиснута у обоцу;

»Један крстић за ношење око врата са бриљантима;

»Једна златна гривна са рупицама и дијамантима који су образовали копче;

»Две мале стварчице које су представљале најаца и рибу;

»Свако лице које би имало да даде каквих обавештења о жртви треба да се обрати г. Гијо-у, истражном судији.«

Узбуђеност је била врло велика. За сву публику, несумњив убијца био је Гастон Геслер.

И наравно, стадоше се подемевати г. Тајлору, који није умео ухватити Геслера који се није дао наћи. Један адвокат и посланик, г. Ежен Делатр, упути министру унутрашњих послова ово писмо, које прође и кроз штампу:

»Господине Министре,

»Још за време дискусије о убијству префекта у Еру, рекао сам у Скупштини »Нека полицијски префекат обећа награду од 20,000 динара ономе ко »пронађе убијцу и, за неколико дана, кривац ће му бити у рукама.«

»Тај предлог, писао је *Journal des Debats*, најпаветније је што се могло предложити.

»Данас, ако су обавештења која је дала штампа тачна, држава ће наследити дете госпође Рењолове. Зар не би било право утрошити од тога наслеђа награду од 20,000 динара у корист онога ко буде пронашао убијцу?

»Та метода постиже успехе у другом свету; један велики финансијски завод, у Француској, почео се служити њоме, пре неколико година, уз потпун успех.

»Примите, господине министре, израз мојих оданих осећања.

»Ежен Делатро«.

Тај је предлог одобравало и напало много новина. Париз је узбуњивала тајна тога злочина, више можда него политички скандали, о којима је било говора у првом делу овога дела.

Износим све те успомене у појединоствима, јер су оне данас историјски документи. То је историја бораба између Паркета, Полиције и Штампе. И опет је штампа одржала победу, јер смо се, поред свих непријатности које нам је причинила, у очајању за саму ствар, морали обраћати њој и тражити да објави једно обележје.

Како је Геслер могао познати г-ђу од Монтија? Ни тетка Антонија, ни вратарка, нису се сећале да су чак и опазиле какву личност која би одговарала обележју онога Геслера које је дао сопственик хотела Кајѐ. Ваљало је тражити по свем животу те жене. Опет сам нашао белешку коју сам онда написао према обавештењима која сам добио од својих агената:

»Марија Рењолова, рођена 1847. год., Шалон на Саони. Имала је сестру, именовану Лујзу, за две године млађу. Отац јој је био судски пријавник.

»Из разлога који никада нису тачно сазнати, пустио је да му посрне канцеларија; и тако је увек био у новчаној неприлици а није одржао у друштву ред који му је припадао.

»Госпођа Рењоловица, опет, врло слаба здравља, запустала је своју кућу и врло се слабо старала о васпитању својих кћери. Кућа је дакле пропадала а девојчице су расле без надзора.

»Кад су почеле расти, почеле су бивати врло лепе. Младићи из града, који су им се могли удварати до миле воље, организовашу у њихову част игранке и светковине. Њихов над био је кобан. На њ се у осталом није морало дуго чекати.

»У добу од седамнаест година, Марија постаде љубазницом сина једнога од највећих трговаца у Шалону на Саони, а после неког времена, Лујза се даде завести сином царског прокуратора, судије који сада ужива са свим заслужен глас одлична правника.

»Марија Рењолова показала се од самог почетка врло несталне природе. Између седамнаесте и деветнаесте године, имала је више љубазника, између осталих и младог грофа од М... Гроф од М... живео је тада у породичном замку Кот-д' Ор, близу парози М..., и често је долазио у Шалон да надгледа имање које је имао у околини.

За време једнога од тих бављења задобио је Марију Рењолову.

»Године 1868, млада девојка са свим се одаде лакомислену животу. Донусти да је одведе први јој љубазник, Алберт Х... који је одведе у Немачку, где су се бавили две године, час у Кобленцу, час у Лајпцигу.

»Године 1870, у тренутку објаве рата, Марија Рењолова врати се у Француску са својим љубазником, чији се извори беху исцрпили. Она је већ била и сувише практична да би и на даље одржавала везе са човеком без имања; и тако напусти Алберта Х..., да би се спањјала с једним од његових пријатеља, који је намести у Римској улици, бр. 48, у једном лепом малом стану.

»Та је веза за мало трајала.

»Марија Рењолова имала је за тим читав низ заштитника, међу којима је било још и сад врло виђених политичара. Године 1871, иселила се и отишла у улици Комартен, бр. 11, где је остала две године. За тим, оставила је тај стан и заузела много већи бр. 66 у истој улици. Тамо, захте од сопственика уговор о закупу и ту је живела једанаест и по година. Крајем 1883. године, оде да живи у улици Монтељ, у стану у коме је свршила онако трагично.

»Госпођа од Монтија проводила је скоро повучен живот. Излазила је мало и остала по читаве дане у собној хаљини. Па ипак је себи наручивала богате хаљине које је ретко облачила и које су по некад излазиле из моде пре но што их је и понела.

»Њени адиђари, о којима се толико говорило, били су одиста врло лепо и представљали су велику вредност. Имала је, између осталог, једну огрлицу од бисера, једну дијаманту и једну дијамантску укосницу од велике вредности. Тај последњи адиђар вредно је више од 25,000 динара по њену казивању. Томе списку, ваља додати две минђуше које је убијца украо.

»Као особита жена од реда, уносила је особити дух правилности у све радње свога живота. И тако, имала је три редовна љубазника, и сваке, недеље, давала је по

један велики ручак, у име и о трошку по једнога од својих заштитника, који су доводили сваки своје пријатеље. На тај начин, никада није било немилхл сукоба. За сваки од тих ручкова, облачила је друкчију хаљину и метала нарочите адиђаре.

»Госпођа од Монтија водила је из дана у дан рачун, о својим приходима и расходима. Мрзила је дугове и промене. Од двадесет година, држала је исту шваљу и исту модискињу, а иста се праља већ осамнаест година старала о њеном рубљу.

»Никаква трага није нађено о каквом драгану срца коме би она дала новаца.

»Била је велика тврдица и била је издашна само према кћери своје собарице, Ане Гремеретове, родом из истог краја из кога је она била, која је никад није остављала, и која јој је више била пријатељица него слушкиња.

»Ова је познавала све тајне своје госпође, али је била довољно ђутљива те никад није изустила ни речи пред старом куварницом која ништа не зна и не уме ништа да каже.

Износим те белешке за модерне романсјере који ће разумети да се и полицајци морају по који пут бавити психолошким студијама.

Таква је, доиста, била историја те жене, банална у основу, као и историја већине галантних девојака, и тужна, кад је примакнемо страни албума који смо нашли код Марије Рењолове, страни која је овако речито казивала тугу, замореност, које су притискивале јадно створење на неколико часова пре но што јој је убилачки нож отворио грло. Геслер, ако је у опште ту било Геслера (а противно г. Гијо-у, ни г. Тајлору, ни ја, нисмо се много одушевљавали том хипотезом), могао је бити само неко од ових пролазних љубавника с којима је Марија Рењолова гледала да се заглуши, да заборави свој јад... Какав драган срца можда, али сасвим скорашњи.

Па ипак није морао бити одвећ примамљив, према појединостима које ми беше дао газда хотела Кајџ. Списак нађених предмета у соби, с друге стране, никако није показивао особиту елеганцију:

Сандучић је био сасвим обичне израде; у њему су биле две кошуље обележене са Г. Г...., неколико оковратника са белегом једног фабриканта кошуља из Берлина: »Madge, Mohrenstrasse, 27;« један свежањ кључева, два новчаника од црне коже са жутом поставом, у којима се нашао један немачки новац од два пфенига и један аустријски новац, као и један са свим мали медаљон, начињен од златнога прстена који је окружавао слику једне жене од својих 50 година, одевене и очешљане по старинској моди; једна билета од трамваја у Бечу, два пара старих чарапа и комад изборног прогласа у Бреслави о коме сам већ говорио.

Марљив накнадни претрес који смо наредили да се изврши у стану Марије Рењолове није нам открио ништа ново.

Па ипак се варам: Г. Крено је нашао у фиоци ноћног стола, предмете чија је јавна продаја забрањена и који служе само Савиним свештеницима.

У наступу моралног гнушања, г. Крено чак је наложио велику ватру у камину, и извршио једно свечано ауто-да-фе (спаљивање)

над тим сведоцама о неморалности века у опште и Марије Рењолове на по се.

То је, без сумње, опет био некакав знак, и доказивао је да, заморена свачим, госпођа, од Монтија хтела је да сазна тајне проклетих љубави. Али то је било од слаба интереса, јер је било извесно да убијца није могао бити каква женска.

Марта 21., баш сам још један пут испитивао сандучић Геслеров, тражећи по свим условима какав било знак, какав нејасни наговештај који се по некад налази тек после више наизменичних испитивања, кад ми јавише да један од редактора листа *Journal des Débats* неодступно тражи да разговара са мном о једној врло хитној ствари.

Тада уведоше к мени једног младића, г. Вандона, који је често долазио у управу безбедности и који ми рече:

— Знате ли да је убијца Марије Рењолове ухаваен у Марсељу?

— Ви се шалите, одговорих му.

— Видите! рече.

И пружи ми телеграм који је његов лист добио од свога дописника из Марсеља, у коме је овај јављао да су, синоћ, у недељу, у вече, ухапсили, у Великом Позоришту, за време преставе *Севилског Берберина*, једно лице које се зове Пранчини, чије је понашање изгледало сумњиво, јер је делио драгоцености женскињу из једне јавне куће.

Није умео објаснити од куда су му те драгоцености; притворили су га, и у јутру нашли су га онесвесна у затвору. Огледао је да се угуши.

Тада, главном комесару у Марсељу пала је на ум мисао да сравни драгоцености које је тај човек делио женскињу из јавне куће са обележјем драгоцености покраћених код г-ђе од Монтија, обележјем које тек беше добио.

Бејаш пренеражен. Дакле, једне новине донеле су нам вест о ухапшењу убијце из улице Монтењ, или бар једног сукривца, онога који је прикривао украђене драгоцености! О! ситнице из полицијске организације! Света рутина која чини те полиција не зна за све напретке науке, а телефон и телеграф доноси користи само лоповима, убијцама... и новинарима...!

Полетих ка г. Тајлору који је био тако исто пренеражен и још љући него ја, ако је то могућно. Одјуримо у кабинет префектов; не бежу још добили никакав телеграм.

Склонисмо се најзад да ми сами телеграфујемо, не главном комесаријату у Марсељу, јер на то нисмо имали права, него марсељском префекту, који је морао одговорити самом полицијском префекту.

Неколико часова после тога, једна дуга службена депеша саопштила нам је све појединости о ухапшењу Пранчинијеву.

У суботу у вече, једно доста добро одевено лице сишло је са париског брзог воза, узело кола и наредило да га одвезу у хотел Ноајљ, камо је стигло око поноћи и уписало се под именом Пранчинија, шведског доктора, који путује за Сингапур, За тим је изашло и огледало да уђе у *Folies-Marseillaises*, где је некакво уметничко друштво давало игранку. Како није имало позивнице, нису га хтели пустити

унутра. Тада, отишло је у кафану Монте Карло, која је према хотелу Ноајљу, и отишло са једном женском која је била позната лепотица.

У јутру, путник се вратио у хотел, обукао се, за тим отишао да саслуша службу божју у једној цркви!

По том, доручковао је у ресторану Паскал. По свршену доручку, наредио је да му потраже кола; довели су му један отворен фијакер, бр. 112, који је терао кочијаш Берн. Човек је наредио да га одвезу у хотел Ноајљ, сишао је поново са једним малим свежњем под мишком, за тим је питао »куда најрадије иде отмени свет.«

— У Лоншан, одговорио је кочијаш.

— Па лепо, онда хајдмо у Лоншан, рече путник.

Кад су стигли пред монументалну капију, он сиђе, врати се после једно пола часа, поне се опет у фијакер и шетао се по Праду.

Али је изгледао раздражен, нестрљив; тражио је од кочијаша Берна да га вози у какву »затворену кућу,« као што у Марсељу зову таква места.

— Најчувенија је, рече кочијаш, у улици Вантомажи, код Алине!

— Хајдмо тамо, одговори путник; познајем је.

Тамо, човек је ушао; остао је дуго, по том, кад је изашао, наредио је да га возе у ресторан Иснارد, за тим у Велико Позориште.

Међу тим, његов пролазак кроз »затворену кућу« у улици Вантомажи није остао неопажен. Нудио је скупе адиђаре девојкама; између осталих, још мали часовник, обоце.

Вероватно је да честита матрона која је управљала том кућом љубави као, што се говорило у седамнаестом столећу, не би никако ни помислила да извести полицију, да, од неколико недеља, није била у завади са окружним комесаром, г. Куртом, једним енергичним човеком, који је хтео завести мало реда у томе нарочитом кварту у Марсељу, где су свештенице Венерине изабрале себи уточиште.

Г. Курт, случајно, био је те вечери дежурни. Јер је Марсељ, тада, био напреднији од Париза и имао сталну службу, те сте у свако доба дана и ноћи били сигурни да ће те наћи полициског комесара. Г. Курт је био изненађен исказом газдарициним; правим полицијским мирисом, коме радо одајем поштовање, оценио би да би ваљало сазнати ко је била та издашна муштерија која је давала девојкама по јавним кућама часовнике окићене бриљантима и дијамантске обоце.

— Где се може наћи тај човек? запита он уважену индустријалку из улице Вантомажи.

— О! то није тешко, одговори она, к нама га је довео кочијаш бр.112 и исплатили смо му комисион од 5 динара, као што је обичај куће кад јој се доведе каква муштерија која добро плаћа.

Један агент нађе кочијаша Берна који је спавао на своје седишту чекајући свога путника пред Великим Позориштем.

— Одмах ћу вам га показати, рече. Па, улазећи у дворницу, показа једног човека који, опружен у својој наслоњачи,

гледаше да посматра програм с највећом пажњом.

— Један агенат, врло учтиво, приђе и замоли гледаоца да пође за њим и одведе га пред г. Курта без икаквог отпора.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Добили смо ова питања:

I.

У чл. 20. закона о таксама стоји, да се жалбе, на неумесно наплаћену таксу; подносе Г. Министру Финансија, у року од 15 дана, и то преко оне власти, која је таксу и наплатила.

Да ли ово законско наређење важи и за оне таксе, које општински суд наплаћује по § 23. грађ. суд. поступка у редовним грађанским споровима, или се поменути чл. 20. тиче општине у толико, у колико и она наплаћује таксе, предвиђене законом о таксама?

Даље, да ли за уверења, која издају општински судови на граници Бугарске о својини где има двовласних имања, треба наплаћивати таксу у маркама или у новцу, у корист општинске касе.

II.

„Члан 47. тач. ж. пореског закона казано је да се лица, потпуно неспособна за рад, која плаћају испод 20 динара непосредног пореза годишње, ослобођавају личног пореза с главе на главу по 6 динара.

Један свештеник плаћа и то:

пореза на земљиште 4·42 дин.
на приход од свештеничког рада 67— „

Свега . . . 71·42 дин.

Овај свештеник има у задрузи брата, који је, по лекарском уверењу, потпуно неспособан за сваки тежачки рад.

Може ли се овај ослободити плаћања личног пореза од 6 динара по горњем закону, пошто порез на земљиште, који једино може бити задружни порез не прелази суму од 20 динара, јер порез од свештеничке зарале, не би требао да се убраја у порез задруге?”

III.

Павле Павловић у П. био је арендатор акциза механског за 1902 годину.

Како је он једновремено механџија, то је у прошлој години накуповао доста пића, да у овој години савршено не ће имати потребе, да више купује.

За ову годину акциз механски узело је под закуп друго лице, и сада од Павла тражи да плати акциз на пиће, које има у подруму.

Павле не пристаје да плати акциз јер је вели, он пиће набавио у години, кад је он сам био арендатор, и сматра, да је он платио на ово пиће акциз.

Шта је сада законито — да ли да Павле плати акциз на пиће, које је у подруму нађено на дан 1. јануара ове године, или да се сматра, да је на исто плаћен акциз по томе, што се оно, да је други арендатор био а не сам Павле, не би ни могао унети у подрум без наплате акциза?

IV.

„По члану 112. закона о општинама, сваки деловођа општинског суда мора имати све услове, поменуће горњим чланом и чл. 2. правила о

полагању испита, а уз то још да је положио и прописан испит.

Кад је у некој општини више писара, да ли сви морају имати положене испите, или то важи само за деловођу?”

V.

Кад је састављен буџет општине б-ске за ову годину, видело се, да редовни приходи не могу да подмире ни приближно издатке, него се мора купити прирез.

Прирез овај износи 52% а то је противно чл. 40 закона о окружним, средским и општинским буџетима, те овакав буџет неће да одобри ни господин Министар Финансија, ни Државни Савет.

Сме ли политички одбор да избрише из школског буџета суму од 2000 дин. која је предвиђена за грађење нових школа, па би тада стопа приреза пала на 48%, или ако то не сме, онда где је излаз из ове незгоде, у коју су доведене општине горњим наређењима законским, кад се ни једна друга позиција не може да смањи без осветне штете за саму службу и интересе општинске?

На ова питања одговарамо:

I.

Члан 20. закона о таксама, односи се на општинске власти само у толико, у колико оне наплаћују таксу у маркама по т. 87, 87-а и 88 закона о таксама.

За осталу таксу, која се помиње у одељку под ж. као и за ону из § 23. грађ. суд. пост. члан 20 не важи, нити о повраћају тих такса решава Господин Министар Финансија, већ су за то надлежне редовне надзорне власти, које се старају, да општински судови правилно примењују законе.

Таксу за уверења, која издају пограничне општине према Бугарској о двовласним имањима, наплаћиваће општински судови у новцу, у корист своје касе.

II.

Кад год стоји задружни одношај, онда се гледа на укупну суму непосредног пореза колика је, без обзира од којих пореских објеката она долази, па се према томе и цени: да ли неко лице, неспособно за рад, може бити ослобођено од плаћања пореза на личност, у смислу чл. 74. тач. ж. закона о порезу.

Према овоме, кад је између дотичног свештеника и неспособног му брата признат задружни одношај, а укупна је сума непосредног пореза 71·42 динара, онда се свештеников брат не може ослободити плаћања личног пореза 6 динара, јер сама неспособност није једини услов за ослобођавање. Према овоме, отпада и објашњење, дано у 22 и 25 броју овога листа од прошле године.

III.

По члану 6. уредбе о наплати акциза, од 6. јуна 1840 године — КМ 307 — општине су власне, да акциз даду под аренду.

По члану 8 исте уредбе, акцизом се оптерећују оно пиће, које се унесе у механу ради крчмарења.

По објашњењу ове уредбе, уредбом од 17. фебруара 1847 год. ВМ 216, арендатор има права, да сву бурад унесу у механу с пићем, запечатити својим печатом, како би се избегла превара и сукоби са механџијама.

Из ове баш одредбе, да један пут унесено пиће, на које се акциз плати, мора бити за-

печаћено све дотле, докле се не истроши, јасно се види, да се акциз плаћа само један пут на једно пиће.

Према томе, ако је арендатор, о коме је реч у питању под III. унео вино још у прошлој години, кад је он сам био арендатор, има се сматрати, да је на исто акциз плаћен, и сада се само може запечатити на враћу, како се не би могао у току ове године, кад је други арендатор, досипати, а нови арендатор нема права на наплату акциза.

Да би се, пак, у опште избегле незгоде, које се редовно јављају, кад је акциз дат под закуп и по арендатора и по механџије, општине треба да удесе, да у смислу измене тачке 5. поменуће уредбе од 23. јула 1898 године, наплату ове таксе врше оне саме одсеком годишње.

IV.

По чл. 112. закона о општинама, кад у једној општини има већи број писара, онда само деловођа мора бити са условима, који су у горњој законској одредби побројани, а остали не.

У општинама, пак, где је само по један писар, те се он увек јавља у својству деловође, он мора имати све услове из чл. 112.

V.

Политички одбор нема права да чини измене у школском буџету, који саставља и одобрава са свим друго тело, без икакве зависности од политичког општинског одбора.

Ако величина приреза прелази максималну стопу из чл. 40 закона о окружним, средским и општинским буџетима, а нема друге познице, која би се могла смањити, онда нека се тражи од школског одбора, да он суму за подизање школе сам смањи, па ће се тако створити могућност, да се буџет састави.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Милорад Ристић, бравар, отишао је од куће 9. фебруара и до данас се није вратио. Држи се, да се је удавио, јер је истога дана био у Бел. Селу среза Врачарског, и враћајући се поћу кући, он је пошао обалом крај Дунава, па је без сумње ту негде и пао у Дунав. Тако се мисли с тога, што је крај обале нађена једна његова ципела и штап. Милораду је 32 године, плава, стаса средњег. Од одела имао је на себи: ново црно-шарено одело, нов зимски капут затворено плаве боје, на глави је имао зелен штофан шешир, на ногама нове лаковане ципеле, (од којих је једна нађена крај обале), машна црно-црвена, игла у машини која представља мали револвер.

Моле се све полицијске и општинске власти, а нарочито оне дуж Дунава, да Милорада потраже и о проналаску известе Уредништво или начелника среза Врачарског.

Живојин Николић — „Неготинац“ који се занима прибирањем трава, онгужен је код овореске власти, због бесправног лечења и преваре, па како се до сад није могао пронаћи, ради узимања на кривични испит, по овом делу, то молим све полицијске власти, да га изволе потражити и, у случају проналаска, јавити ми: где се он сада налази, како би могао учинити шта даље треба.

Бр. 18.201, из канцеларије начелника среза Жубичког, 5. фебруара 1903 г. у Прељиви.

Ранисав, син **Љубомира Мијајловића**, из Љубинића, отишао је 3. фебруара од куће свога оца и није се вратио ни до данас. Он има 17 год., средњег је раста, у опште плав, образа дугих, носав, очију зелених; од одела имао је на себи копоран сукњени са гаџанима преко прсију, чакшире тесне половне на ногама опанке. Моле се све полицијске власти, да Ранисав живо потраже, и спроведу начел. ср. у Обреновац, с позивом на Бр. 1461. (УБр. 6517).

Рајко, син Живане, удове пок. Јована Вукотића из Врана среза ариљског, отишао је од куће још у јулу месецу прошле године и до данас се није вратио због чега се сумња да није негде убијен. Рајко је сад 14 година, раста малог, у леђима погучен, образа округлих, очију црних, косе прве. Од одела имао је на себи: гаће и кошуљу од сељачког тежњавог платна, полован црн сукњени зубун, на глави капу шајкачу, на ногама сељачке чарапе и опанке. Начелник ср. ариљског у вези прошлогодишњег расписа у „Полиц. Гласнику“ стр. 244. понова актом од 4. пр. м. Бр. 824. моли све полиц. и општинске власти да у свом кругу живо ранистају о несталој деци и њега да извезе с позивом на Бр. 824.

ПОТЕРЕ

Барбара Венца, снајдерка из Београда, пресудом кварта дорћолског од 21. Јануара ове год. казниена је са 8 дана затвора за непријаву кирајнице и целозак на позив. Кад је Барбара позвата да по истој пресуди затвор издржи, није се могла наћи нити се зна где је отишла. Моле се све полицијске власти, да Барбару живо потраже и нађену спроведу Управи, с позивом на Бр. 6323.

Непознати крадљивац, 18. фебруара ове године, око 3 часа по подне, увукао се у двориште г. Д-р Војислава Суботића лекара и са ужетом украо је један пар одела пенељаве боје. Лопов је изгледао омален, мршав, смеђ, малих бркова, имао је на себи првенасто одело, на глави полуцилиндар, на ногама ципеле. Моле се све полицијске власти, да лопова живо потраже и нађеног спроведу Управи с позивом на Бр. 6322.

Ноћу између 10. и 11. фебруара ове год., непознато лице украдо је Срећку Филиповићу, из Загорице једну краву из обора. Крава је стара 7 година, длаке шарасто-жуте, без рована. Моле се све полицијске власти да крадљивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу начелнику среза Јасеничког с позивом на Бр. 3322, или Управи града Београда Бр. 7095.

Милорад Костић, следитер, из Београда, окривљен је за крађу званичних аката из хемиске лабораторије главне царинарнице београдске, и решењем кварта савањског од 17. ов. м-ца № 2.108, за ово дело стављен је под кривичну истрагу и притвор. По извршеном делу, Милорад је побегао незнано где. Он има 22 год., средњег је стаса сувољав, малих црних бркова, косе кестењасте, у опште црномањаст; од одела има на себи: дугачак зимски капут боје плаве, црни мекани шешир, ципеле лако-

ване, и панталоне грао на пруге. Моле се све полицијске власти, да Милорада живо потраже и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 5822.

Илија Најдановић, из Софије, притвореник Управе града Београда, који је осуђен пресудом кварта врачарског од 3. фебруара ове године Бр. 2098, са двадесет дана затвора и прогонством у Бугарску, побегао је 21. фебруара са рада из кварта дорћолског. Он има 18—20 год., средњег је раста, дугог лица, очију црних, косе црне, бркова малих, од одела има на себи: црни капут, црне панталоне, на глави шубару, а на ногама опанке, дубоко шивене. Моле се све полицијске власти, да Илију потраже, и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 6454.

Непознато лице, 10. фебруара ове године, око 7 часова у вече, извршило је крађу Јовану Драшковићу, практиканту Министарства просвете и црквених послова. Украђене су му ове ствари: 8—10 комада женских кошуља белих, обичних, од које су две беле од српског платна, 7—8 комада мушких гаћа обичних, 6 комада навлака за јастуке — склованих — 6 малих навлака, 5 чаршава асталених, од којих су два од српског платна, 10 комада салвета разних, 15 комада пешкира од српског платна, 30 комада марама за нос, на којима је од неких био монограм Ј. Д., две свилене беле вратне мараме, 6 креветски и јорганских чаршава белих и 6 белих женских сукања. Моле се све полицијске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже, и нађене спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 6655.

Михајло Перић, циганин из Михајловца, окр. Смедеревског 3. ов. м. у 2 часа по подне, побегао је са рада из круга Управе казниног Завода у Пожаревцу. Он је осуђен за опасну крађу са 6 месеци затвора, он има 18 год. косе црне, обрва великих црних, очију црни, образа црних округлих, носа правилног, уста умерена, у опште црномањаст; од одела има на себи гуњ и чакшире нове, од сукна, шубару црну, опанке. Моле се све полицијске власти да Михајла живо потраже и нађеног спроведу Управи пожаревачког казниног завода, с позивом на Бр. 502, или Управи града Београда Бр. 7718.

Милан Петровић, из Жепче, у Босни, ухваћен је 14. фебруара ов. год., по он је одмах из затвора побегао. Нађено је код њега крадених ствари и то: један нов ћилим, једна женска кошуља, пет кључади цетива у фарби. Њему је 28—30 год., високог је раста, танковинаст, очију зелених, бркова малих риђих, мало над устима подшишаних, на врату с леве стране испод вилице, има три брадавице (младежа). Од одела има је на себи: копоран гуњ и мали гунчић, од црног сукна простог, панталоне од црног штофа и опанке. Моле се све полицијске власти, да Милана живо потраже, и нађеног спроведу начел. ср. п-тамнавског с позивом на Бр. 2458, (УБр. 6500).

Милорад Ракић, калфа абаџиски, из Доње Трешњевице, окривљен је за покушај силовања исти је побегао незнано где. Лични је опис непознат. Моле се све полицијске власти, да Ми-

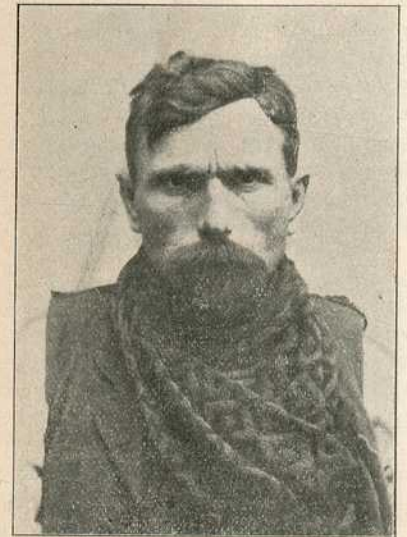
лорада живо потраже, и нађеног спроведу начелству округа Крагујевачког, с позивом на Бр. 2924, или Управи града Београда, 7411.

Светозар Чолић, из Трбушца, притвореник шабачког првостепеног суда, који је био у шабачкој болници на лечењу, побегао је из исте 22. фебруара у вече, исти је одговарао за неколико опасних крађа. Он има 28 година, повисок, од одела имао је на себи прве сукњене чакшире, без тура, просте нове кожух, на ногама чарапе и опанке са пређицама, одео је са собом један пар кајипа за опанке, болничке гаће и кошуљу. Моле се све полицијске власти, да Светозара живо потраже и нађеног спроведу начел. окр. подринског, с позивом на Бр. 2811, или Управи града Београда Бр. 6750.

Ноћу, између 29. и 30. јануара непознати крадљивци, одвели су са чира Живка Милошевића из Влашке, коња и једну кобилу. Коњ је стар 10 год., длаке зелене, са жигом „К“ на врату, поткован је, висине средње. Кобила је стара 8 год., длаке доратасте, на врату носи жиг „К“, поткована је, висине средње. Моле се све полицијске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу начелству окр. београдског, с позивом на Бр. 849, (УБр. 6363).

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Лудвик Лах, бив. осуђеник, родом из Петау-а у Швајцарској, стар 39 година, високог раста, сувољав, лица дугог, у опште смеђ, бркова средњих смеђих, особенних знакова нема, решењем Управе града Београда од 23. фебруара 1903 год. Бр. 6460, осуђен је на прогонство

у Аустро-Угарску на свагда и 24. фебруара ов. год. прогнат је. Исти је био осуђен пресудом првостеп. суда за град Београд 1893 год., са двадесет година робије за опасну извршену крађу у Београду.

Скреће се пажња свима полицијским властима, да Лудвику недопусте повратак у Србију.

Садржај: I. Стручни и научни део: 1) Лекар у полицијској служби; 2) Кривци као симуланци душевних болесника; 3) Кретање криминалитета у престоници; 4) Образовање и злочин; 5) Професионални коцкар; — II. Поучно забавни део: 1) Марфа; 2) Свет снова; 3) Мапо негра; 3) Кроза злочин. — III. Поуке и обавештења. — IV. Службена објаве: 1) Тражи се; 2) Потере; 3) Скреће се пажња.